Самостійна Україна

БЕРЕЗЕНЬ — КВІТЕНЬ, 1966

INDEPENDENT UKRAINE

Інж. Осип Бойдуник

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE
2315 West Chicago Avenue
Chicago, Ill., 60622

Ukrainian Monthly

Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk

Yearly subscription $ 4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago Illinois.

Published by the
Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

ЗМІСТ

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVIII | БЕРЕЗЕНЬ — КВІТЕНЬ, 1966 | Ч. 3-4 (205-206)

Президент Української Народньої Республіки в екзилі

Президія і Виконавчий Орган УкраїнськоїНаціональної Ради

з глибоким сумом повідомляють Українське Громадянство що дня 7 квітня 1966 р. упокоївся Голова Української Національної Ради

Інж. ОСИП БОЙДУНИК

Покійний народився 8 грудня 1895 р. в Долині, Західна Україна; визначний політичний і громадський діяч, член Проводу Українських Націоналістів, член Спілки Українських Журналістів, член Центрального Представництва Української Еміґрації у Німеччині, учасник українських визвольних змагань і колишній член Української Військової Організації, довголітній в'язень польських тюрем та німецького концентраційного табору, член Українського Товариства Політичних В'язнів і багатьох організацій та товариств.

Похорон відбувся в середу 13 квітня 1966 року о годині 15-ій на цвинтарі Вальдфрідгоф у Мюнхені.

Президент
Української Народньої Республіки в екзилі

Президія та Виконавчий Орган УНРади

З сумом подаємо до відома Українського Громадянства, що в четвер, 7-го квітня 1966 року, відійшов у Вічність Голова Української Національної Ради

Інж. ОСИП БОЙДУНИК

член Проводу Українських Націоналістів, Центрального Представництва Української Еміґрації

у Німеччині, Спілки Українських Журналістів, Т-ва Укранських Політичних В'язнів, почесний член Т-ва «Відродження» в Арґентіні, почесний громадянин Вінніпеґу та член інших українських організацій і товариств.

Покійник народився 8 грудня 1895 р. в Долині Західна Україна, економіст, учасник українських визвольних змагань, співосновник ОУН, кол. член УВО і Сенату ОУН, співосновник ЦПУЕН та УНРади, довголітній в'язень польських тюрем і німецького концентраційного табору в Сахсенгавзен.

Похорон відбувся у середу, 13 квітня 1966 р., в Мюнхені на цвинтарі «Вальдфрідгоф», поле ч. 430, в год. 15-ій.

Вічна Пам'ять Невтомному Борцеві за волю України!

Провід Українських Націоналістів

Центральна Управа Організації Державного Відродження України (ОДВУ), Головна Управа Українського Золотого Хреста, Головна Управа Молоді Української Національности (МУН), і Крайовий Провід Об'єднаних Академічних То .ариств «Зарево»

діляться сумною вісткою з Українським Громадянством, що у Страстний Четвер, 7-го квітня 1966 р. в Мюнхені (Німеччина), на 71-ому роц життя та 50-му році служби Україні відійшов у Вічність

Голова Української Національної Ради

Інж. ОСИП БОЙДУНИК

довголітній член Проводу Українських Націоналістів, старшина УГА та Армії УНР, член УВО, співосновник ОУН, член 3-членного Сенату УВО-ОУН в Краю, співтворець УНРади в Києві в 1941 р. і згодом Об'єднаної Всеукраїнської Національної Ради в Краю, невсипущий борець за внутрішній український мир і консолідацію всіх українських політичних сил, співтворець УНРади в екзилі, політичний в'язень польських тю ем і німецьких концтаборів, автор «Національного солідаризму» і невтомний борець за Волю України.

Центральна Управа ОДВУ, Головна Управа УЗХ, Головна Управа МУН та Креєвий Провід «Зарева» висловлюють співчуття Державному Цен.рові Української Народньої Республіки, Проводові Українських Націоналістів і Рідні, з приводу Великої Втрати.

Вічна Йому Пам'ять!

ІНЖ. ОСИП БОЙДУНИК

(* 8. 12. 1895 — † 7. 4. 1966)

Після прожиття дитячих і юнацьких років у рідній Долині — Покійний 20-літнім юнаком приймає участь у першій світовій війні в австрійській армії, з якої в листопаді 1918 року переходить в ряди Української Галицької Армії. З нею проходить інж. Бойдуник цілу епопею, включно з переходом за Збруч. Побут на Україні, про який Покійний захоплено згадує і в мужньому віці, — творить з інж. Бойдуника соборника кожним фібром душі.

Оминувши польський табір інтернованих після повороту з України — інж. Бойдуник іде за голосом свого призначення і за неписаним законом для всіх активних вояків — галичан та від 1920 р. опиняється в Українській Військовій Організації (УВО). В роках завзятої боротьби за визначення дальшої політичної долі Галичини в рр. 1920-23 інж. Бойдуник декількома наворотами як член УВО опиняється в польській тюрмі. В 1923 р. після рішення Ради Амбасадорів, він переходить «на зелено» в Чехословаччину, де в 1924 р. здає матуру та всту-

пає до високої Торговельної Школи в Празі, яку закінчує в 1929 р. з титулом інженера. Але вивершення академічної освіти докторатом і професійне виявлення набутого знання інженера економіста унеможливлює йому єдина велика любов до України, Національної Революції, УВО-ОУН. Він поринає з головою в політичний вир тодішнього українського життя: разом з іншими завершує реорганізацію УВО в широкий політичний рух ОУН. На цьому шляху він прикладає рук до злиття двох націоналістичних організацій у Чехії — Леґії Українських Націоналістів та Групи Української Національної Молоді в Празі — в єдину ОУН.

Дальші шляхи політичної праці Покійного визначають такі етапи: участь в І. Конґресі Українських Націоналістів, осінь 1930 — поворот в Галичину, праця по злиттю УВО-ОУН, процес «Конґресівців» і чотирилітня польська тюрма (листопад 1931 — січень 1935); в роках 36-38 мотор і співредактор націоналістичних тижневиків: «Голос Нації» і «Голос». Восені 1938 р. нелеґальний виїзд на запрошення ПУН закордон, де переживає часи Карпатської України та вибух другої світової війни. В 1931-41 енергійна участь в наладнанні українського життя в ГГ, як уповноважений ПУН по лінії суспільно-громадській, виїзд до Києва й організування Української Національної Ради, оформлювання протинімецької концепції ПУН (засудження німецької окупаційної політики відомим меморандум, недоцільність масового протинімецького повстання, створення суцільного українського політичного фронту, арешт в січні 1944 р. й перебування в німецькій поліційній тюрмі та в кацеті. Після виходу з кацету ініціятивна співучасть у формулюванні відомих, німцями неприйнятих, передумов для творення Українського Комітету та виїзд до Бад Кіссінґен

В літі 1945 р. вже після закінчення війни розгортання акції консолідації політичних українських сил (Конференція в Бад Кіссінґен, Контактний Український Комітет) та співучасть в організаційному оформленню суспільно - громадського українського життя в повоєнній Німеччині та створення громадської централі у формі ЦПУЕН. В дальшому переведення львиної частини підготовчої роботи по організації Української Національної Ради та відновленню Д. Центру УНР, завершених Першою Сесією УНРади в 1948 р. та ряд спроб привернути єдність Українському Націоналістичному Рухові.

Інж. Бойдуник займав ряд чолових позицій в системі ОУН: член Сенату УВО-ОУН, Головний Контрольний ОУН в 1939 р., від 1941 виконуючий обов'язки члена ПУН, а від 1947 р. до кінця життя постійний член ПУН та учасник усіх Великих Зборів Українських Націоналістів.

Ряд суспільно - громадських і політичних функцій і становищ він вивершує головством УНРади. В обох функціях він довершує ряд поїздок по різних державах, в чому 3 поїздки по Америці й Канаді (в 1951-53, 1955-56, 1959 60) завершуючи їх в 1962-63 відвідинами Південної і Північної Америки. В часі тих поїздок інж. Бойдуник нав'язує велику кількість особистих контактів як з чоловими діячами відвідуваних держав, які використовуються для розгортання української визвольної акції.

Без перебільшень ціле життя інж. О. Бойдуника було єдиною й суцільною службою українській визвольній ідеї. Тому не тільки ОУН, але і ціле українське громадянство зобов'язане затримати в довготривалій пам'яті цю небуденну і у найвищій мірі заслужену постать непохитного борця за волю України.

***

Коли відходять непомітні — їх прощають великими словами, по відході великих — говорять їх діла.

Трагічний у своїй несподіваності відхід інж. О. Бойдуника, що раптово перервав нитку незвичайно інтенсивного й творчого життя та праці саме тоді, коли Покійний робив підсумки своєї багатолітньої діяльности та переводив особисту інвентуру багатого відповідальною політичною акцією й вщерть виповненого високим горінням та самопожертвою життя — болюче вдарив усіх. Так, в процесі посиленої роботи, сходять з життевого кону люди діла: раптово, мовчки, тихо. Його «Спогади» остаються незакінченими й носитимуть, на жаль, фрагментарний характер.

Смерть вирвала Його з наших рядів саме тоді коли Він хотів ставленням точок над «і» дати в кінцевій редакції підсумки своїх політичних міркувань, оцінку здійснювань та передати іншим свій великий досвід. Така, звичайно, доля тих, що без перечуленої уваги до свого надщербленого здоров'я продовжують звичну для них інтенсивну працю, що творила зміст їхнього життя.

Ціле життя О. Бойдуника, усю його практичну політичну акцію та теоретичні писання виповняло єдине поняття, а це — Україна. Україна як невідкладне завдання, Україна як моральний обов'язок, Україна — політична візія, що виповнює життьові будні невтомних борців. Стиль і стрижень її у житті Покійного тво-

рила важка проблема ставлення визвольних українських змагань під кутом внутрішньо-політичним. Внутрішня політика — чи не найважча проблема українського життя й боротьби останніх 50-ти років — стала життьовим змістом непересічно ясного своєю цілеспрямованістю, революційним темпераментом і енергією, високим надхненням, аналітичним розумом та високо-етичними принципами життя і діла інж. О. Бойдуника. Внутрішня політика як органічне доповнення безкомпромісових зовнішньо-політичних поглядів Покійного на політичну проблематику Европейського Сходу, на безсумнівне призначення України як політичного фактора в перебудові Сходу Европи, на велику ролю України в історичному поборюванні московського імперіялізму та в поборюванні всяких політичних, а в тому й рідних систем, що стоять на услугах т. зв. всеросійщини в її білих чи червоних формах.

Без перебільшень можна ствердити, що Покійний був постаттю непересічно - здібною, виразною, де слід — політично елястичною, але в принципах невгнутою і впливовою, яка своїм характером, цілою духовою поставою, політичною вирізбленістю та скристалізованістю своїх внутрішньо - політичних поглядів, переконань, діл має дуже мало аналогій в плеяді тієї нашої генерації, що свідомо жила й діяла в переломових для української справи роках двох світових війн. А вже з певністю важко знайти Покійному суперника, коли ходить про часи другої світової війни та повоєнний період, в яких політичний формат Покійного виявився у повному розмаху. У ділянці внутрішньо-політичній — Осип Бойдуник був мотором і рушійною силою неодного українського почину, що мав не тільки актуально - політичну вагу, але й тривалу цінність.

Найсуворішим суддею земних діл політичного діяча є успіх чи неуспіх його ініціятиви й праці. І хоч не всі ідеї Покійного були сприйняті усіми політичними середовищами і хоч іноді внутрішньо - політична дія Покійного натрапляла на деякі застереження і в лоні рідної йому ОУН, — то все ж ніхто не відмовляв будуючих задумів й позитивного моменту в ідеях інж. Бойдуника. І треба відмітити, що ті функції і становища, які займав Покійний, були оправданою зовнішньою відбиткою заслуг Покійного.

Першою й основною з них була активна й безперервна участь Покійного в революційно - визвольній боротьбі українського народу. Ця участь і великий вклад енергії в неї поставили інж. О. Бойдуника в чолові ряди не тільки співтворців Організації Українських Націоналістів, але й тих, що у вирішний спосіб формували ідеологічне обличчя та політичний профіль цієї вирішної між двома світовими війнами політичної української формації, в гієрархії якої інж. Бойдуник займав цілий ряд відповідальних функцій, вивершених становищем відповідального чинника за внутрішню політику ОУН як члена ПУН від 1941 року.

Другою з них, — як свого роду вислід аналізи внутрішньо - політичних передумов успіху революційно - визвольних змагань в усіх могутніх та трагічних наслідках — була ідея інж. О. Бойдуника українського націоналізму як національного солідаризму та оперта на ній ідея відновлення легітимного Державного Центру Української Народньої Республіки з активною участю в ньому ОУН та всіх інших українських політичних середовищ. Боротьба за здійснення цієї концепції, в якій Покійний виявився дійсним левом, здобула інж. Бойдуникові багато приятелів, хоч і не менше противників. Але в цій боротьбі, в ставленні випливаючої з його широкої політичної концепції національного солідаризму, акції Української Національної Ради як конкретної політичної плятформи всенаціональної консолідації, зосередження політичних сил та згармонізування політичної акції — виявився вповні особистий формат Осипа Бойдуника. У висліді його незаперечних і вирішних заслуг на цьому полі Осип Бойдуник стає в 1954 р. Головою Української Національної Ради, яким остається аж до дня свого несподіваного земного відходу.

Дві ідеї — революційно визвольні змагання та консолідація усіх національних сил для успішного завершення тих змагань — виповнюють ціле життя Покійного та надають йому повноцінного змісту. І Осип Бойдуник провадить своє життя послідовно, чітко й повновартісно від активної участи у Визвольних Змаганнях в 1918-1920 рр., - через УВО й ОУН до завершення його головством в УНРаді. Це повне й струнке життя пливе між двома полюсами одної й тої самої ідеї: між відданям себе без залишків справі Української Національної Революції в розумінні Українського Націоналізму, якій віддав себе Осип Бойдуник всеціло й до останнього віддиху, та формуванням всенаціонального українського визвольного фронту. Оба полюси Він виповнює своїм змістом, своїм впливовим вкладом, своєю енергією та своїми особистими прикметами. В той спосіб Організація виповнює його життя, а Він модулює внут-

рішній розвиток ОУН своїми ідеологічними та внутрішньо-політичними арґументами. Організація стає для нього змістом життя, а свій зміст він уміє вкласти в суспільно-громадський та внутрішньо-політичний сектори ОУН. І що найголовніше — особисті високі якості дійсного мужа-революціонера переростають згодом вужчі організаційні рямки й Покійний розгортається на правдивого державного діяча не з коньюнктурально-опортуністичних моментів, а з внутрішнього переконання й призначення.

В той спосіб завдяки невтомній праці та своїй активній і творчій ролі життя ставить Покійного у ряд найсвітліших постатей історичної ОУН, а тим й цілого Українського революційно-визвольного руху. І як такого його визнають усі: Його друзі, приятелі літеплі, неприятелі й вороги.

Вічна Йому пам'ять!

Проф. Д-р Петро Стерчо

ПОДВИЖНИК УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО - ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

(Слово, виголошене на Шевченківській Академії, 19 березня 1966 року в Філядельфії)

Поклін Тобі, великий наш Тарасе!
Повік Твоє ім'я благословенне будь!
Що нас покорену, роздерту, темну масу
Від татарів до дрімучого Кавказу
Зцілив, з'єднав і показав нам путь.
Василь Вагилевич

«Поклін Тобі, великий наш Тарасе!» лунає з глибин сердець усіх українців у Вкраїні й не в Україні сущих вже понад сто років рікрічно у березневі дні, бо немає іншого українця, який з такою силою витиснув би «печать свого духа» в думанні українського народу, як зробив це Тарас Шевченко. Великий Тарас сколихнув душу своїх сучасників і вказав життєвий шлях наступним поколінням українського народу. Своїм вогненним словом збудив він приспану національну свідомість не тільки широких народних мас, але — і то в першу чергу — сучасної йому провідної верстви українського народу й загрів у їх серцях іскру волі до боротьби за національно-державне визволення України.

Складаємо ми поклін Великому Тарасові щороку тому, що навіть і по його смерті український нарід не видав із своєї гущі мужа, який краще визначив би життєві ідеали українського народу, який вказав би кращий шлях боротьби за їх здійснення. Тарас Шевченко — великий поет, великий майстер пензля, великий гуманіст; але для нас він у першу чергу великий ідеолог українського націоналізму й дороговказ у боротьбі за національно - державну суверенність українського народу. Його поетична творчість в першу чергу проповідує ідеї національної самобутности українського народу, тяжко оскаржує москалів і поляків за насильне поневолення та запалює вогонь боротьби українського народу за скинення кайданів неволі, бо тільки

В своїй хаті — своя правда,
І сила, і воля!

Розуміючи, що нарід може розвивати свої духово - культурні, економічні й політичні сили тільки у власній державі, Тарас Шевченко у своїх творах виявляє найвищий ступінь патріотизму, чинну любов до своєї обездоленої Батьківщини аж до самопожертви, безмежний біль за її трагічну долю і такий же безмежний гнів на тиранів - поневолювачів. У запалі свого творчого патріотизму Тарас Шевченко звертається до своїх сучасників із закликом:

Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата...
Благословіть дітей своїх
Твердими руками
І обмитих поцілуйте
Вольними устами.

Закликає Поет зокрема тих, що ще не розуміли важливости органічної єдности всіх верстов народу, що ще не крокували впарі з ним у боротьбі проти існуючого кріпацтва, що ще не надто сміливо змагали за піднесення куль-

турного рівня та національної свідомости широких мас українського народу.

Безкомпромісовий борець за волю народу, людську гідність одиниці й вселюдську справедливість Т. Шевченко не тільки благав своїх земляків, але й картав тих, що призабули славне минуле України й байдужіли до трагедії українського народу. Він не вагався кликнути до них:

Схаменіться, недолюдки, діти юродиві!
Подивіться на рай тихий, на свою Вкраїну,
Полюбіте щирим серцем велику руїну!

Шевченко благає і картає. Шевченко всіми способами шукає шляху до вже у значній мірі приспаних українських сердець. Шевченко цей шлях промощує і тому виконує діло неповторного значення. Коли, здавалося, колишню козацьку славу вже майже затерто в пам'яті широких народніх мас і притуплено українську національну свідомість, то саме в цю пору виступає на шлях боротьби Великий Тарас і своїм вогненним словом і революційним чином відновлює в пам'яті своїх сучасників українські національно - державницькі традиції і відновлює ідею боротьби за національно - державну суверенність українського народу. Шевченко осягає свою ціль, бо він своїм оспівуванням козацької слави збуджував національну гордість, а викриванням злочинів Москви на Україні різко відмежовував українців від їх ворогів. У висвітлюванні української правди й боротьби за неї Тарас не знає компромісу. Не менш безкомпромісово засуджує він свідових чи несвідомих зрадників України, які допомогли «розпинати сиротину». Для нього оце все «раби, підніжки, грязь Москви, варшавське сміття...». А вже найбільше болів він помилкою гетьмана Богдана Хмельницького за укладення ним з царем Алексієм Переяславської угоди, яку москалі підступно зломали, й договір мілітарного союзу України й Москви, як собі рівних суверенних держав, перетворили в акт підбою України.

Картає Шевченко також своїх сучасників, вислужників московській імперії, які ще краще «вміють ходити в ярмі, ніж їх батьки ходили», в яких уже нема інших ідеалів, як служити «отечеству» чужому,

Храми, палати мурувать,
Любить царя свого дурного,
Та візантійство прославлять,
А більше, бачиться, нічого!

З погордою дорікає їм Поет у своєму святому обуренні словами:

Не вам в мереженій лівреї,
Донощики і фарисеї,
За правду пресвятую стать,
І за свободу! Розпинать,
А не любить ви вчились брата!

На цих «правнуків поганих» Шевченко вже не покладає ніякої надії на шляху за визволення України, бо вони вже змосковщені і в «общепонятній» школі навчилися не «братерства братнього», як це бувало на Січі, не братньої любови, а правдою торгувати, людей запрягати в тяжкі ярма, братів розпинати. Це вони разом з Петром і Катериною та іншими московськими тиранами доконали найбільших злочинів на живому тілі України.

Але Шевченко не песиміст! Він вірить, глибоко вірить в український нарід! І тому він у своїй творчості наголошує славне минуле й відновлює візію великого майбутнього. Шевченко свято вірить у те, що в народній гущі українського народу зберігається величезна його сила, яка скоріше чи пізніше всією рішучістю спалахне гнівом проти чужого панування. Він покладає надії на ті «зелені парості, що любо й тихо виростають од коріння старого дуба», які зберігають у собі таємничу силу, яка розгорне свої крила й відродить нове покоління. Серед народної гущі цього відродженого покоління «буде той Ґонта», що буде «катів катувати» й «розпустить правду і волю по всій Україні». Це нове покоління вже не дасть себе обманути жадними обіцянками ані принадами, ані не злякається всіх лих і всіх мук зі всього світу. Завваживши тепле прийняття свого «Кобзаря» своїми сучасниками, Шевченко радісно писав уже, що

Оживуть гетьмани в золотім жупані,
Прокинеться доля, козак заспіва,

надіючися, що, пішовши за його закликом глибокого пізнання славного минулого й усвідомивши собі як слід трагічну дійсність України під московським пануванням,

Може, зійдуть і виростуть ножі обоюдні,
Розпанахають погане, гниле серце, трудне.
І вицідять тої крови, чистої святої!

Шевченкові надії у великій мірі виправдалися, хоч його ідеалу національно - державної суверенности України ще не зреалізовано. Все ж, дух Шевченка збуджував національну свідомість і заохочував до боротьби за свободу, правду й справедливість! Дух Шевченка сколихнув народними масами в 1917-ому році й вони стали зі зброєю в руках до боротьби за українську державність із піснею «Заповіту» на устах. Дух Шевченка створив першу військову українську формацію від часів знищення Запорозької Січі — Українських Січових Стрільців, в дусі Шевченка діяла чотири роки

українська влада в Українській Народній Республіці «без хлопа і без пана». В дусі Шевченка продовжується Українська Визвольна Боротьба по поновній московській окупації України новітнім комуністичним імперіялізмом.

Сьогодні вогненне слово Великого Тараса таке саме актуальне як було воно й у часі його фізичного існування на землі. Москва знову гнобить Україну, український нарід знову у важкій неволі. Москва знову наступає і нищить українську духово - культурну скарбницю, нищить пам'ятки славного державницького минулого України, а навіть фальсифікує твори самого Шевченка. Наступ на український нарід, щоб його знищити духово, культурно, релігійно, національно, а навіть і фізично в останніх часах посилено московсько - комуністичними можновладцями. Замість Петра й Катерини наша доба зазнала тиранії Леніна, Сталіна, Хрущова й Шелепіна. Так, як колись, так і тепер існує «грязь Москви» у вигляді сучасних вислужників московському імперіялізмові, ступайків з українськими прізвищами. Як і колись так і тепер нарід у важкій неволі.

У відміну від часів Шевченка, тепер поза межами України існує велика політична еміґрація, яка вийшла з Рідних Земель з метою боротьби за здійснення Шевченкового ідеалу й збереження чистоти української національної ідеї. Напевно журить Шевченкову душу той факт, що українські визвольницькі сили розпорошені, роз'єднані й часто навіть себе взаємно поборюють. Напевно журить Шевченкову душу й те, що серед українців поза межами Батьківщини поруч розпорошення прийшла значна «втеча» з поля активної боротьби за національне визволення. Пригадаймо Шевченкові слова до цих:

Тяжко впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
Та ще гірше спати, спати
І спати на волі,
І заснути навік-віки
І сліду не кинуть ніякого;
Однаково — чи жив, чи загинув.

Усі ми в розсіянні, що до них не відноситься цитована докора, одноголосно визнаємо Шевченка своїм духовим провідником, своїм національно - політичним ідеологом. Але це тільки частинно так! Лише частинно, бо якось ми ще не зуміли об'єднатися всеціло навколо єдиного національно - визвольного центру на шляху боротьби за державність. Шевченко кличе нас до братньої любови, до гармонійної дії на шляху до визволення. Кличе він нас до цього тепер, щоб могли ми гідно глянути в лице історії й не соромитися за своє теперішнє поступовання тоді, коли вже

На оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати
І будуть люди на землі.

Ярослав Гайвас

ВЕЛИКИЙ КРОК ВПЕРЕД

Живе відрізняється від мертвого тим, що воно постійно розвивається, міняє форми, збагачується, використовує для себе щораз то інші, нові життєві обставини, щоб себе виявити, осягти свої цілі. Мертве ж застигле, має остаточну форму, яка не міняється, І тільки розклад призводить до зміни, якої остаточним завершенням —небуття. Винятку з цього абсолютного закону немає.

Такі й подібні думки снувалися в голові, коли ми приглядалися перебігові останніх нарад Крайової Ради Українського Конґресового Комітету Америки та прислухалися виступам у дискусії. Серце радувалося, коли один за одним виступали дискутанти й відважно та щиро, і завжди зберігаючи належний такт, критикували поодинокі виступи чи поставу керівних чинників УККА, коли насвітлювали діяльність УККА з нових точок зору, щоб, зясувавши великі завдання УККА, знайти шляхи і способи піднести діяльність УККА на вищий позем, знайти нові можливості для реалізації того, що ми добровільно взяли на свої плечі.

Правда, не всі виступи були такі. Були й інші, хоч їх було значно менше. Були дискутанти, які все хвалили, яких погляд застиг на певних позиціях і вони, ставши полоненими вчорашнього чи позавчорашнього, не в силі вийти назустріч майбутньому, нераз навіть не спроможні сприйняти, що «сьогодні» зовсім інакше від «учора», а «завтра» буде ще інакше. Але на це ради немає. В багатстві життєвих форм суспільности знаходяться різні елементи революційні, передові, консервуючі, відсталі й гамуючі тощо.

Обговорювані наради Крайової Ради УККА принесли одну величезну новину: перший виступ поволі, але постійно наростаючої опозиції. Роками цілими сторонньому глядачеві могло здаватися, що ми ще не доросли до того степеня суспільного розвитку, коли побіч себе формуються й існують різні погляди й думки які, виходячи зі спільного кореня й наставлені на спільну остаточну ціль, у взаємній дебаті, нераз гострій полеміці (людина є людиною, а «людська кров не водиця») шукають найкращих пляхів свого здійснення. Сторонньому глядачеві могло здаватися, що ми нездібні різничкуватися в поглядах і бути об'єднані в тому різничкуванні, що ми або отарою слідкуємо за тим чи іншим лідером (групою, клікою), то знов розпадаємося «на двоє» як примітивні одноклітинні істоти, нездібні осягнути різничкуванням і добором вищого степеня розвитку. Визнавець такого погляду міг знаходити для себе потвердження у просто фантастичному явищі розпаду наших політичних формацій «на дві», де замість внутрішньої дискусії, боротьби за позиції й кінцевого узгіднення або видвигнення альтернативи, як завжди існуючої шанси вибору у випадку потреби, мало місце «двоєння». Знов же з другого боку немалій частині наших громадян, навчених прикрим досвідом і звиклих до старих — та і недавніх —випадків у нашому житті, думалося: -ага! різниця поглядів і думок, різниця оцінок, а там унутрішні непорозуміння, анімозії, особисті амбіції (ох, і заплатили ж ми за них! - примітка складача) — і твориться ґрунт, на якому виросте ще один, не знати вже котрий, розлам.

Аж тут перед нашими очима продемонстровано зовсім інший факт: на терені УККА заіснували немалі розбіжності, є неоднакові погляди на цілий ряд справ, але визнавці всіх тих різних поглядів з однаковою силою і переконанням змагають до розбудови й зміцнення УККА. На Крайовій Раді продемонстровано перед нами різні можливості в нашій роботі, завжди існуючі шанси вибору шляху, а не приречення до чогось примусового. Ми мали змогу побачити перед собою різні шляхи, що ведуть до тієї самої цілі, і як у кожній нормальній суспільній групі, побачили рівнорядно з «урядовим» напрямком виразну лінію здорової і потрібної опозиції. І власне це є тим великим кроком уперід у діяльности та розвитку УККА.

Як же виступила, як себе показала ця опозиція?

Автор цих рядків сам зараховує себе до опозиції. Хоч це з одного боку може надавати його викладові думок опозиції дещо суб'єктивну закраску, але з другого боку — це буде автентичне передання способу думання цієї опозиції, її цілей і метод, а не шукання її характеристики з другої чи третьої руки. (На жаль, на цьому місці треба висловити застереження під адресою одного з українських щоденників в ЗДА, який замість подавати об'єктивно погляди опозиційних промовців, зайнявся неоправданою дискримінацією й спробами розколювання опозиції з середини, поділивши її на базі своїх симпатій на конструктивну й розбивацьку. На диво сталося це в щоденнику, який уже своєю природою повинен бути носієм високих моральних вартостей, а не займатися дешевою нагінкою на нелюбих собі осіб.)

Першим і найважнішим здобутком опозиції на терені УККА було остаточне й дефінітивне переломання віджилого, перестарілого штампу: або потакування, або бунт. Оце тут запрезентували себе люди, що мавши інші від керівництва установи думки й оцінки, висловлюють їх і дебатують як вільні і рівні. І до їх думок слід прислуховуватися з неменшою увагою як до думок, повністю схвалюючих переводжену лінію. Після цього основного перелому стало кожному ясно: критична думка і заввага нераз вносять більше нового й творчого в життя установи, як потакуюча.

В якому ж напрямі йшли заінтересування опозиційних промовців?

На самому початку слід сказати: всі опозиційні промовці, які висловлювалися у цій справі, засадничо погоджувалися в одному: поминаючи ряд критикованих недоліків, Голова УККА, проф. Добрянський у вибраній собою і організованій власними зусиллями ділянці роботи має значні успіхи. Очевидна річ, що цілий ряд річей могли б бути виконані краще. Полем діяльности проф. Добрянського є популяризація української справи на терені Вашінґтону і ЗДА методами, типовими для американського «лабіїзму». Завдяки тим заходам українська справа постійно актуальна на терені Вашінґтону й коло людей, обізнаних з нею, постійно поширюється. Але, на думку опозиції, цього замало. Тим більше, що є можливості здобувати куди більше й швидше. Поза ділянкою, що її опрацьовує голова УККА, лежить ряд несповнених, а то й незаторкнених завдань. А серед них:

1) Активна допомога визвольній боротьбі українського народу, сприяння й посилювання визвольних процесів в Україні і взагалі в країнах під большевиками, акція проти больше-

вицьких злочинів які спрямовані на знищування поодиноких неросійських народів та потоптання людської гідности одиниці. Опозиційні промовці, а з ними й інші, виразно відзначали, як Екзекутива УККА відмовчується, не займає становища, а тимбільше не протидіє тим усім варварським потягненням і зловживанням большевицького режиму, що про них пише так голосно преса.

2) Другим комплексом, що на ньому зупинила свою увагу опозиція, було незаінтересування, або заслабе заінтересування з боку Екзекутиви УККА найжиттєвішими справами української суспільности в діяспорі. Як ілюстрація до цього служила справа єдности Української Католицької Церкви та справа українського патріярхату. Довго Екзекутива УККА не займала постави до цієї справи, а навіть не ставила на порядок нарад цих величезної ваги, найжиттєвіших наших проблем, хоч громадянство ними жило й хвилювалося.

До цього можна додати видання заплянованої і обговорюваної вже понад десять років (так!) історії російського імперіялізму. В міжчасі на американському книжковому ринку появився ряд книжок на цю тему, життя бо вимагає їх -а, як стверджували промовці, Екзекутива УККА далі цю справу ... дебатує. Правда, був і голос одного молодого науковця, який заперечував, щоб УККА таку книгу видавало. На його думку, дотеперішні видання УККА, а в першу чергу «Юкрейнієн Квотерлі» носять марку пропаґандивних у науковому світі і як такі серед нього ніякого впливу не мають. І коли й плянована історія російського імперіялізму має мати такий сам пропаґандивний характер, то краще, на думку цього дискутанта, її не видавати. А що вона такий характер матиме, говорив далі дискутант, то вказують імена авторів, які остаточно намічені для тієї роботи.

3) Далі відмітила опозиція, що УККА не проявив себе (хоч можливості до того були) відповідною акцією за українську справу на міжнародньому терені. Вправді Голова УККА їздив на Далекий Схід, але ані його завдань, ані ніяких плянів у зв'язку з цим ні Екзекутива УККА, ні якийнебудь інший її орган не дискутували і ніяких рішень не виносили. Властиво, поїздок цих і не слід вважати діяльністю в рямках УККА, бож і не УККА фінансував їх.

Виразне застереження в цій ділянці викликала подорож Голови й іншого члена Екзекутиви до Німеччини. Ті, що висловлювалися в цій справі, не бачили доцільности, а навпаки шкідливість у шуканні чи продовжуванні політичних контактів з німецьким чинником. Нам з ним не по дорозі. Перша ціль кожного німецького політика — це ревіндикація східніх земель, що сьогодні в Польщі, коштом українських західніх земель. Ніхто з німців іншої комбінації не бачить і не скривається з тим. І цього не сміє нам закрити ніяка німецька антибольшевицька чи псевдоантиросійська димова заслона. Німці зацікавлені европейським сходом і українською справою, щоб дістати у свої руки якийсь козир, яким можна б було маневрувати й торгувати.

4) Ще іншою ділянкою, що її на думку опозиції занедбали теперішні органи УККА, є розбудова, поглиблення й зміцнення українського життя в ЗДА. Не є для нікого таємницею, що увага органів УККА до клопотів і проблем поодиноких осередків та й цілости внутрішнього життя української громади в цій країні майже ніяка. Хто коли чув, щоб УККА вивчав ці питання, видвигав якусь свою концепцію, мав свої пляни тощо? Опозиція вимагала активного втручання й плянової співучасти Централі УККА в нашому житті-бутті в ЗДА, в наших намаганнях рости, розвиватися, збільшувати свою питому вагу й значення.

Це, здається, й були головні точки, на яких зупинялися опозиційні бесідники. Поза ними не бракувало й інших, нпр., роблено Голові закиди, що він занадто експонується з однією партією, а навіть співпрацює тісно з крайнім правим крилом тієї партії, та ще й з елементами, що є геть на правих скрайностях, що не приносить ні користи українській справі, ні збільшує нашої питомої ваги в цій країні, ні врешті не причиняється до росту ЗДА внутрі і розбудови їх позицій у світі.

Зупиняючись над цими всіма недоліками, опозиційні промовці не обмежувалися на річевій критиці, але й відразу пропонували позитивні кроки для їх усунення. Опозиція запропонувала від себе проєкт звернення з нагоди 25-тиліття існування й діяльности УККА, проєкт резолюцій та проєкт нового статуту. На жаль, вибрана «урядовою» більшістю в грудні на першій сесії Крайової Ради Резолюційна Комісія не зуміла до лютого наступного року виготовити тексту своїх резолюцій і тому відхилено читання й дебату над проєктами опозиції. І тут з місця виявився великий хосен з існування опозиції: не будь її, «урядова» більшість була б обійшлася якоюсь загальниковою ухвалою. Мавши ж перед собою проєкт резолюції опозиції, змушена випрацювати хоч на

пару місяців запізно свій. Чергова Рада Директорів — Екзекутива й Політична Рада — заслухають цих проєктів, переведуть дискусію над ними й тоді буде прийнято котрийсь із текстів.

Інша справа з новим чи зміненим статутом. Вибрана Конвенцією Статутова Комісія не зробила нічого, мабуть, навіть ні разу не зійшлася. І коли б не те, що опозиція представила свій повний новий проєкт, то мабуть. Конвенція по традиції знов опинилася б без відповідно приготованих змін і доповнень, що знов змусило б імпровізувати й в останньому моменті та під тиском потреби обходитися чимнебудь.

З усіх наведених міркувань виходить недвозначно: опозиція, організована опозиція на терені УККА вельми потрібна. Її роля корисна, будуюча, справляюча. Коаліційна опозиція в УККА, що саме формується, добре показала себе на обидвох сесіях Крайової Ради. І за це їй належить признання. Правда, не всього допильнувала й вона. Ось, нпр., Екзекутива, укладаючи порядок нарад Крайової Ради, нарушила статут, який виразно в розділі IV каже: «обов'язком Крайової Ради є збиратися щорічно для визначення плянів праці УККА». А такої точки взагалі не було, доповіді на тему «визначення плянів праці УККА» ні не виголошено, ні не поміщено в денному порядку! І на майбутнє завдання опозиції — не допустити до таких кардинальних промахів!

Опозиція не звернула уваги на основну проблему нашого життя в ЗДА, що жде свого обговорення й розв'язки: як нам бути в обличчі американізації, асиміляції тощо. На щастя, цю фундаментальну проблему видвигнула в окремій доповіді представниця Союзу Українок. Доповідь цю одноголосно схвалено, запропоновано випустити друком, а до рішень у цій справі підійде цьогорічна Конвенція.

Реасумуючи, можемо коротко сказати: УККА, як кожна громадська установа, потребує критичного погляду на його діяльність, успіхи й неуспіхи та плянових заходів для намічування нових шляхів і методів роботи. Без того ні поступу, ні нормального розвитку установи бути не може. А тому, що УККА, є найвищим координуючим центром усіх українських організацій і груп у ЗДА, то природно, що з груп, які не мають впливу на діяльність керівних органів УККА, або мають свої окремі погляди повинна повстати опозиція. Поставши, вона силою факту перебирає на себе всі ті конструктивні завдання, що в кожному збірному, зложеному з різних елементів тілі опозиція виконує. Тепер же тільки треба вимагати від неї напоттегливої, безперебійної активности, відважної ініціятиви, рішучих кроків, бо тільки таким способом вона зможе виконати взяте на себе завдання. Перший крок, великий крок у цьому напрямі зроблено.

ДОКУМЕНТИ НАРАД КРАЙОВОЇ РАДИ УККА

До Редакції «Самостійної України» напливають від нашого кореспондента в Нью-Йорку матеріяли з останніх нарад Крайової Ради Українського Конґресового Комітету Америки. Частину цих матеріялів друкуємо в цьому числі, а інші в дальших.

Цього року має відбутися трирічна Конвенція УККА, нашого найвищого репрезентативного й координуючого тіла в ЗДА. Відбудеться вона не в таких умовинах, як усі попередні. Від останньої Конвенції, що відбулася більше трьох років тому, заіснували величезні зміни. І ці зміни мусить використати українська спільнота в Америці для свого зміцнення й розбудови, для спотужнення свого голосу, а в першу чергу поглиблення нашої допомоги українському народові в його важкій боротьбі з російським імперіялізмом і большевицьким нігілізмом Осягти це зможемо тільки тоді, коли одверто й відважно подивимося в очі дійсности, коли не будемо обдурювати себе й заколисувати рожевими мріями, але рішучими, твердими зусиллями не лише протиставитимемося ворогові українського народу і всіх вільних народів світу, але й активно, безперебійно переводитимемо в життя намічені нами пляни.

Власне для обміркування цих справ поміщуємо згадані документи. А охочим узяти участь в дискусії над цими справами дуже радо дамо місце на сторінках нашого журналу.

РЕДАКЦІЯ

СЛОВО БОГДАНА ГАСЮКА У ДИСКУСІЇ

Вельмишановні Панове!

Стільки важливих подій заіснувало в українському житті в останньому часі, що я, як член Політичної Ради УККА, вважаю своїм обов'язком висловитися про них на письмі.

Великий і нелегкий шлях розвитку перейшла українська громада та її організації й товариства, на чолі з УККА, за останнє чвертьсоліття. За цей час українці в ЗДА виросли у відносно немалу силу. Завдяки праці церков і організацій, завдяки безчисленним відданим трудівникам, ми добилися неодного. А серед здобутків на першому місці стоїть побудова пам'ятни-

ка Шевченкові у Вашінґтоні. Успіхи ці були можливі тому, що під них поклали тривалий фундамент наші попередники, тверді й незламні піонери нашого життя у цій вільній країні, попередники, які починали з нічого, яким ні перешкоди, ні невигоди, ні найбільші жертви не були за великі чи за тяжкі. Вони своїми трудами навчають нас, що нічим не слід вдовольнитися і що слід кожен новий здобуток уважати підставою до дальших, ще більших здобутків. Ясно, що ми сьогодні не працюємо тими методами, якими працювали наші попередники. Змінилися умовини в світі, змінилися ЗДА, змінилася українська громада в ЗДА. І все це вимагає постійних змін у наших методах, формах і засобах праці. Ось як про цю справу пише офіційне видання УККА:

«У цілому світі проходять глибокі зміни. На наших очах розкладаються, здавалося б, учора незнищимі режими та ідеології. По цілому світі повіяло новим духом і навіть у Католицькій Церкві йде реформа. Ясно, що все, що діється довкруги нас, має вплив на нас. Ми є частиною світового громадянства й живо реаґуємо на різні явища в політиці, культурі, мистецтві, технології... Незабаром відбудеться Ювілейний Конґрес УККА. Там місце формулювати нову плятформу УККА....

(«Конґресові Вісті, бюлетень УККА» 1. 6. 65)

Як завжди кожен, так і ми мали в своїй праці успіхи й неуспіхи. Ми помилялись і треба було виправляти. Щоб направити помилку, треба її пізнати, вивчити. В цьому полягає наш обов'язок, без сповнення якого ми не посунемося вперед. А помилок цих багато тому, що вже довший час не узгляднено змін, що з'явились навколо нас. Тому упадок діяльности УККА, його ваги та значення в нашому житті не є ніякою таємницею. Сьогодні громада не ставиться до УККА з тією повагою, з якою ставилась ще п'ять-десять років тому. А втрата поваги має свої глибокі причини. Ось, наприклад, у найвищих органах УККА зовсім не заступлені преважливі суспільні елементи нашої групи в ЗДА, які під кожним оглядом сповняють велику ролю. В екзекутиві УККА немає представників наших інженерів, лікарів, науковців. В екзекутиві УККА кожен Союз має двох представників, а така важлива система, як кредитівки, зокрема кредитівки Самопомочі, що до певної міри об'єднані в крайовому маштабі, не має ні одного представника. Не зважаючи на десятки років діяльности, в УККА існує аномалія, неймовірна аномалія у всякому вільному демократичному процесі, а саме: не має опозиції. А опозиція — це чинник, що контролює, поштовхує й нормує, не допускає до переростів та недотягнень, викриває неполадки й, таким чином, робить цілу установу здоровішою, триваліщою. В системі УККА є ще й гірше явище. Всяку критику вже згори засуджено як неґативне явище. Критику, без якої немає росту, немає справлення помилок .

Тому в нашому УККА завелося притакування, безкритичне вихвалювання, а навіть і облесництво, підлабузництво, — недуги, що неминуче призводять до занепаду.

Тому доцільно буде зупинитися над деякими шкідливими потягненнями і тут, на терені Крайової Ради УККА, застановитися над способами, як уникнути недоліків, як організувати діяльність на вищому поземі.

Ми назвали цілий ряд нездорових проявів, що їх без труду можна було б оминути. Завершенням цих недотягнень є два, що своєю вагою, своїми наслідками можуть привести до численних шкід. Це є: 1. Повна безпляновість, занедбання, просто байдужість до внутрішньої розбудови українського життя в ЗДА. Для УККА, організаційної надбудови й централі українського життя в Америці, це завдання просто не існує. Протягом багатьох років ми ні разу не чули, ані не читали, які пляни має, які заходи пропонує, що робить в цій справі УККА. Колись були в УККА різні комісії: фінансово-господарська, комісія праці і т. д. З чиєсь волі вони перестали існувати. За винятком шкільництва, де діє Шкільна Рада при УККА, і референта молоді, для Екзекутиви УККА перестало існувати все українське життя. І це основне лихо.

2. Допомога визвольним змаганням і самостійницьким процесам в Україні так само занедбана. Ані з преси, ані з виступів представників УККА ми ні разу не чули, щоб УККА займався нею. Ми знаємо винятково добре про діяльність голови УККА, проф. Л. Добрянського у Вашінґтоні. Його діяльність обмежена до пропаґанди української справи та до «нашої ролі в холодній війні». Але вони ніяк не стосуються допомоги визвольній боротьбі і посилення незалежницьких процесів в Україні.

І тому не дивно, що події заскакують нас непідготованими, що ми пасивно їх сприймаємо. Ми відмахуємося від наступів нашого ворога, російських імперіялістів, а в гірших випадках навіть пробуємо замкнутися в шкаралупі перед їхніми наступами. Зовсім немає в нас концепції активного протинаступу, активних заходів і

протиударів. Ніже слиху про щось таке з боку УККА, хоч ми маємо всі можливості діяти.

Наша непідготованість і ховання голови в пісок найкраще виявилася під час поїздок підсовєтських громадян, особливо культурних діячів. Це заскочило нас зненацька. Замість того, щоб вести протинаступ, УККА порадив громадянству: замкніться в собі й почекайте, поки не пройде небезпека. Зрозуміло, що в такій ситуації велика частина громадянства, яка бачить потребу активних протизаходів і дій, пораду не прийняла та намагалась виконати те, що УККА занедбав.

Накінець, замість того, щоб шукати виходу й компромісу, — це ж і є завдання УККА, — він обмежився засудженням тих громадян, які рішили активно протиставитися заходам ворога. Засудження тільки поглибило поділ у суспільстві та нанесло тяжких і тривалих шкід.

Але помилки УККА пішли значно глибше, ніж ця остання. Усупереч обов'язуючому статутові, всупереч обов'язковим ухвалам усіх до теперішніх Конґресів, останнє засідання Ради Директорів величезною більшістю голосів ухвалило надзвичайно непродумані й прямо незрозумілі постанови. Мова йде про горезвісні «десять точок», які наша преса в ЗДА широко оголосила, і які були видані й розіслані органами УККА. Ми коротко вкажемо на фатальні твердження, висловлені в цих десяти точках.

Перша точка цілковито неправильна. Це не правда, що УККА є «виключно американською установою». Коли б це було так, тоді членство УККА мало б складатися з усіх американців без огляду на походження й расу. А воно зовсім не так. УККА є організацією американських українців, ціллю яких є не лише виконувати обов'язки громадян, що само собою зрозуміле, але й переводити різні заходи для добра української громади в ЗДА, для добра всіх українців, розкинених у світі, і, зокрема, для українського народу в Україні. Таке є основне визначення характеру УККА. Так бачили його призначення ті, що його засновували, так вони записали це призначення в статуті.. Оголошувати сьогодні що іншого — значить збивати організацію з призначеного шляху.

З цього мусить вийти зовсім інший зміст другої точки: головним зовнішнім завданням є відбудова вільної, незалежної, соборної держави українського народу розбиттям російської імперії, яка поневолює український і інші народи, і яка загрожує ще вільним народам — прямо цілому світові.

І далі, якщо третя точка являє собою логічне завершення першої і другої точок, то виходить, що УККА повинен «постійно вдержувати й скріплювати зв'язок з вільними українцями (громадянами інших держав — примітка наша) та їх установами в світі... щоб дбати (як це сказано в першій точці) про... добробут і безпеку ЗДА. «Мовляв, нехай не лиш українці, що живуть в Америці, і що є американські громадяни, дбають про добробут Америки, але нехай всі українці у вільному світі, незалежно від їхньої державної приналежности, дбають про добробут Америки!

П'ята точка не менше помилкова й небезпечна, і її теж треба відкинути. Ця точка не відповідає правді: УККА завжди стояв і далі незмінно стоїть на становищі етнографічних границь. Ми не можемо навіть на хвилину припускати, що в інтересі якихось неукраїнських цілей чи намірів УККА мав би наносити такі тяжкі шкоди українській справі, витворюючи враження, що для нас справа етнографічних границь не існує. Ми не можемо таким чином відкинути основний для нас принцип етнографічних границь, як і не можемо відкидати принцип державного оформлення для кожного народу.

З п'ятої точки виходить, що в ім'я розгрому російського комунізму, який являється сьогодні найбільшою небезпекою для Америки (як сказано в першій точці), а не для України (примітка наша), ми готові пожертвувати Галичиною, Волинню, Поліссям, Лемківщиною, Підляшшям, Буковиною, Закарпаттям і іншими українськими землями. Мовляв, за словами п'ятої точки, що були опубліковані в англомовній «Свободі» (27 березня 1965), «не ускладнюймо наші домовлення з сусідами України короткозорим сперечанням про територіяльні проблеми». Значить, якщо йдеться про соборність, усі ми на сто відсотків переходимо на становище територіяльного непередрішенства.

Сформулювавши як слід усі ці точки, ми не матимемо неясностей або труднощів з іншими питаннями, що їх зачеплено в десяти точках.

Накінець ми пропонуємо такі резолюції:

1. Крайова Рада УККА вважає резолюції Ради Директорів, сформульовані в десятки точках, недійсними.

2. Крайова Рада доручає Екзекутивним Органам УККА негайно приступити до вивчення потреб і розвоєвих можливостей української громади в ЗДА та повністю включитися в усі ділянки творчости громадянства.

3. Крайова Рада УККА доручає Екзекутивним Органам УККА взяти активну участь у допомозі українському народові в його визвольній боротьбі.

Богдан Гасюк
відпоручник ЦУ ОДВУ до Політичної Ради УККА.
11. XII. 1965.

ВИСТУП У ДИСКУСІЇ Д-РА ВОЛОДИМИРА КОМАРИНСЬКОГО

Слідкуючи за звітами членів Екзекутиви, мимоволі нагадалася мені весела пісня безжурних пластунів:

«Нам море по коліна,
А Міссісіпі по кістки...6.

бо зі звітів і діяльности Екзекутиви виходить, що вона перелицювала собі ту пісню і співає її в дещо зміненому тексті:

«Нам Конґрес по коліна
А всі Ради по кістки...».

Про нас — Крайову Раду, Статут говорить на 17-ій стор. дослівно так:«Обов'язком Крайової Ради є збиратися щороку для визначення плянів праці УККА». Останній Конґрес УККА відбувся 1962 року, президент скликав перше засідання Крайової Ради аж на грудень 1965, але і на те засідання в програму не вставлено статутом приписаної точки «визначення плянів праці УККА». І так Український Конґресовий Комітет Америки діє собі спокійно, без ніяких визначених плянів.

Не краще з плянуванням і оформлюванням програми й політики УККА, що є обов'язком Політичної Ради. Хто не вірить, що воно так, хай подивиться на стор. 23 Статуту. А зі звіту містоголови Екзекутиви п. Лисогора ми чули, що від 8-го Конґресу відбулося тільки одно засідання Політичної Ради. Тому ставлю запит до Екзекутиви: чим виправдує вона те нарушення Статуту і нехтування Крайової та Політичної Рад?

Але Екзекутиві і «Конґрес по коліна». 8-ий Конґрес доручив Екзекутиві і Статутовій Комісії вчинити ревізію застарілого Статуту й предложити зревідований Статут на схвалення наступному, тобто 9-му Конґресові.

У нас на руках друкований Статут. Знаю, що на попередніх конґресах,а зокрема на 7-му і 8-му були прихапцем схвалені деякі поправки Статуту. Сумніваюся, чи навіть у сейфі УККА є тепер важний текст Статуту. Майже 12 років платники УНФ домагаються права бути заступленим на Конґресі УККА. Переведена на 8-му Конґресі зміна Статуту ніяк не може їх задовольнити. Якщо добре пригадую, фізичні платники УНФ можуть у відділах вибирати своїх делеґатів так, що на перших 25 платників припадає один делеґат, а коли тих платників у відділі є більше, навіть і 500, ще одного. Не хочу тут розводитися над всіми хибами цієї розв'язки, яка дає 25 платникам одного делеґата, а дальшим — навіть коли б їх було в великих містах і тисяча — теж одного, оставляє без заступлення платників у відділах, де їх нема 25, а також платників, що живуть у місцевостях, де взагалі нема відділів тощо. Платники мають слушне право бути заступлені на Конґресі, вони вперто і оправдано домагаються того права і ту справу треба полагодити, якщо б навіть не зважати на демократичні засади, то просто з фінансових міркувань, бо годі вимагати національного датку і не дати за це платникові ніякої репрезентації. Пан містоголова Лисогір звітував, що на першому засіданні Ради Директорів вибрано Статутову Комісію. Але він не сказав дальшої правди: що тої комісії ні раз не скликано, вона навіть не має своєї президії. А я стверджую це з власного досвіду, бо мене обрано членом тої Статутової Комісії і ніколи на ніяке її засідання не було запрошено.

Тому я з власної ініціятиви випрацював зревідований текст Статуту УККА, який тепер предкладаю і домагаюся, щоб Екзекутива в найближчому часі скликала Статутову Комісію для розглянення мого проєкту та інших, якщо такі будуть предложені.

Сьомий і Восьмий Конґреси доручили Екзекутиві та Раді Директорів перевести реформу періодичних видань УККА, отже «Українського Квартальника» і «Українського Бюлетеня». Екзекутива мала б виробити плян реформи і представити його для затвердження Раді Директорів. А Екзекутива знехтувала вповні ті доручення Конґресу УККА, нашого найвищого органу. Одинокою реформою преси УККА, про яку я знаю, є те, що Екзекутива - крім «Українського Квартальника і Українського Бюлетеня», видає ще «Вісті УККА». Я не буду займатися критикою змісту пресових органів УККА, вкажу тільки на фінансовий бік тих видань.

Згідно зі звітом скарбника і Контрольної Ко-

місії витрачено на пресові органи УККА в звітному періоді від 4 липня 1963 до 30 вересня 1965 р.

на «Український Бюлетень» $19.472.20, на «Український Квартальник» $25.044.71, на «Вісті УККА» $2.716.56, разом $47.233.47. Прибуток: «Український Бюлетень» — 162.24, «Укр. Квартальник» — 3.008.83. Разом: $3.171.07.

Отже до своїх пресових видань доплатив УККА в тому періоді суму 44,062.40. Хай Крайова Рада застановиться, чи така розтрата є оправдана і чи реформа, яку рішив Конґрес є на часі?

А тепер запити до Екзекутиви:

Президент проф. Л. Добрянський подав, що як президент УККА зустрівся на Формозі з п. Стецьком, головою АБН. Прошу вияснити нам:

1. Коли Екекутива рішила вислати нашого президента на Формозу та в якій цілі?

2. Скільки коштувала ця поїздка УККА?

Знаємо, що Екзекутива вислала редактора д-ра Душника до Риму як обсерватора на Вселенський Собор Католицької Церкви. Мій запит звучить: Яка була мета його обсервації? 2) чи Екзекутива, заслухавши його звіт, поробила з нього якісь висновки і які саме? 3) які кошти були пов'язані з тою поїздкою? Де вони в рахунковому зіставленні?

Голова висловився за участю УККА в Прайвет Фрідом Академі. На жаль, не назвав його основників та фінансієрів. Виясненпя: «прайвет корпорейшенс» не вистарчає. УККА не може зв'язуватися з якоюсь фракцією. прешшур лабі тощо. Тому прошу о докладніше виясненння, бо без того годі нам до цього заняти становище.

Запит до пана містоголови Лисогора. Прошу виснити розбіжності між його звітом, звітом скарбника і звітом Шкільної Ради. Пан містоголова заявив, що всюди на місцях хвалять УККА в першу чергу за взірцеву діяльність Шкільної Ради. Пан скарбник подав, що за звітний період УККА дав на цілі Шкільної Ради 500 долярів, а з звіту Шкільної Ради й Контрольної Комісії виходить, що Шкільна Рада осягнула понад 14.000 дол. чистого доходу з своєї видавничої діяльности. Чи Екзекутива не повинна б була запропонувати висловити Шкільній Раді признання за таку взірцеву господарку?

До зміту Контрольної Комісії та скарбника такі запити::

1. відколи нема бюджетомого преліміпара, який давніше на пропозицію Екзекутиви схвалювала Рада Директорів? 2. що спонукало Екзекутиву вести фінансову господарку без прелімінара? 3) чи — поки той премінар був — Екзекутива його притримувалася?

До звіту скарбника: Скарбник тішиться збільшенням числа членів клюбу сотників, п'ятдесятників і двадцятьп'ятників. Це гарно бо воно збільшує прибутки вгору. На жаль, гірша справа із збільшенням кількости платників, звичайних сірих 10 долярових платників.

Якщоб навіть приняти, що кожний платник платив по 10 долярів річно (а чимало «членів клюбів» платили більше), то платників було в І. періоді 4838, в II. 4652, в III. (звіт неповний) 3066.

Таку малу кількість фізичних платників можна було б вияснити байдужністю і браком жертвенности нашої спільноти, або невдоволенням з політики, діяльности чи недіяльности УККА. А що наша спільнота і жертвенна, і не є байдужа, вказує факт, що збірка на пам'ятник Т. Шевченкові у Вашінґтоні дала 328,080.81 долярів.

І ще один запит до скарбника: скільки відділів братських організацій є платниками УККА? Прошу подати скільки відділів поодиноких союзів і у відсотках — який це процент відділів поодиноких союзів.

Якщо б приняти, що УНС має в США 300 відділів; Роб. Союз 150; Провидіння 120; Народня Поміч 50; разом 620 відділів, то їх даток (числячи тільки по 10 долярів річно) повинен виносити 6200 долярів. А скільки він виносить дійсно? Що зроблено, щоб це направити?

Зі звіту виходить, що за всі три звітні періоди дотації для українських організацій виносять 2075.00, Знаю, що відповідь на закид, що це дуже незначна сума, буде проста: «нема грошей». Але в тому ж часі на Світову Виставу в Нью Йорку витрачено 12,793.12. Хіба коментарі потрібні?

Щодо резолюцій. Треба б запропонувати резолюцію ствердижуючу, що Екзекутива нарушила Статут нескликуванням Крайової Ради, Політичної Ради та Ради Директорів, що нехтувала та невиконувала постанов Конґресу, що не мала програми праці, що вела безплянову фінансову господарку. Але я обмежуся тільки до позитивних вимог і пропоную включення до резолюції таких постанов:

А) Крайова Рада взиває Екзекутиву негайно скликати Статутову Комісію, яка має виготовити проєкт зревідованого Статуту і по розглянені такого проєкту Екзекутивою та Радою Директорів представити його IX-му Конґресові для приняття.

Б) Крайова Рада взиває Екзекутиву по думці зобов'язуючих постанов VII-го і VIII-го Конґресів представити Раді Директорів для розгляду та затвердження плян реформи періодичних публікацій («Українського Бюлетеня» «Українського Квартальника» та «Вістей УККА») і подати IX-ому Конґресові звіт про виконання постанов VII-го і VIII-го Конґресів відносно тої реформи.

В) Крайова Рада взиває Екзекутиву, щоб завжди своєчасно предкладала Раді Директорів бюджетовий прелімінар і щоб дотримувалася його в фінансовій господарці.

Г) Крайова Рада висловлює Шкільній Раді признання за взірцеву господарку в галузі видавничої діяльности.

ВИТЯГ З ДИРЕКТИВ, ДАНИХ ПРЕДСТАВНИКОВІ ОДВУ В ЕКЗЕКУТИВІ УККА

1966 рік відзначатиметься в житті української громади в ЗДА великою активністю. В цьому році відбудуться кількарічні конвенції трьох братських Союзів, а між ними найстаршого й найсильнішого — Українського Народнього Союзу. Намічено ряд річних з'їздів і зборів. З дотеперішньої дискусії і опублікованих матеріялів виходить, що в цьому році буде пороблено остаточні заходи й приготування до відбуття Світового Конґресу Вільних Українців. Високим і знаменним покажчиком нашої активности й наших успіхів у цій країні буде Конвенція УККА, що відбудеться 7, 8, 9 жовтня ц. р. в Нью-Йорку. Як відомо, згідно зі статутом Конвенція УККА має відбуватися що три роки. Минулого року вона не відбулася, хоч так вимагав статут, з причин невідомих українській громадськості. Ані ніхто з найбільше відповідальних осіб в керівництві УККА, ані нікотрий її орган не подали публічного вияснення цього факту.

Цьогорічна Конвенція УККА буде великою подією в нашому житті, й українське громадянство очікує на неї в напруженні. УККА перейшов великий шлях розвитку. Заложений в часі другої світової війни, він протягом 25-ти років відстоював права українського народу, боровся за зрозуміння його положення, докладав зусиль, хоч досить доривочно й непляново, до внутрішньої розбудови українського життя в ЗДА. 25 років — довгий шлях. Багато за той час змінилося в нашому житті та й у житті всіх інших груп нашої планети. І ось цьогорічний Конґрес мусітиме знайти відповідь: як бути далі, як іти далі, що і як робити, щоб зберігши ненарушеними принципи, для яких постав УККА, знайти нові методи й засоби, нові ділянки й площини діяльности? Проблеми ці виїнятково вагомої натури. Сподіваємось, що і керівні чинники УККА, і опозиційні до них елементи, пильно вивчають положення, ґрунтовно запізнаються з тим, що принесло життя й чого нового воно вимагає, і спробують на Конвенції дати свої вичерпні й обґрунтовані відповіді.

Нижче подаємо для інформації наших читачів частину директив, які намітила ще пару років тому (докладніше, зразу після останньої Конвенції) Центральна Управа ОДВУ свому представникові в Екзекутиві УККА. Поміщені тут директиви не вичерпують цілости справи. В міжчасі життя не стояло на місці, воно пішло вперед і виникли дальші вимоги. Але вони, ці директиви, є підставові і дають змогу читачам запізнатися з напрямком думок і поглядів наших центральних органів. Нова Центральна Управа не змінила їх у нічому, тільки доповнила там, де було потреба. З огляду на фундаментальну важливість цих справ — просимо читачів — а зокрема Управи Відділів ОДВУ — висловитися щодо цих та інших питань, порушуваних у журналі «Самостійна Україна».

Пресова Референтура ЦУ

***

1. Зміни статуту - конституції УККА
2. Зміни структури УККА
3. Зміни політики УККА в широкому розумінні.

Основою діяльности кожної організації й установи є її статут-конституція. Статут УККА, зложений десятки років тому, відбиває не лише тодішні думання й наставлення наших організацій у ЗДА і провідних людей, але й тодішнє наше положення, наші можливості й наміренця в нашій роботі. В той час ще цілий ряд речей було в сьогоднішньому розумінні незвершених, невідомий був розвиток найближчих подій, а насамперед непередбачуваний був розмір нашої нової еміґрації, її сила й динаміка, а наслідком цього і її вплив на дальший розвиток наших справ. Сьогодні ті всі речі розгор-

нулися перед нами. Ми мусимо зайняти до них поставу, витягнути висновки і створити такі організовані рамки, які дозволили б потягнути ціле українське життя на вищий позем.

На тлі цього можна зрозуміти, що зміни статуту УККА мусять бути дуже основні й далекойдучі. Ми тут зупинимося тільки на деяких.

Пропонуємо повністю перебудувати й змінити Розділ перший, що говорить про завдання УККА.

«Завдання Українського Конґресового Комітету Америки, Інк. є слідуючі:

1. Ініціювати, посилювати й координувати заходи українців Америки (ЗДА) для — а) розбудови й зміцнення цієї країни, б) поширення нашого стану посідання в цій країні, підвищення нашої вагомости й значення, скріплення нашої творчої ролі, а тим самим і піднесення нашого впливу на розвиток так внутрішніх, як і зовнішніх життьових функцій цієї країни.

2. Організувати якнайширшу допомогову акцію українському народові в його визвольній боротьбі, а після його визволення й уконституування вільної від нікого незалежної, суверенної, демократичної української держави — в його розбудові й розвиткові. Для цього УККА крім іншої допомогової акції що буде кожночасно актуальна й потрібна —

а) вестиме відповідну освідомну роботу про становище і прагнення українського народу словом і друком серед своїх американських співгромадян, б) робитиме заходи перед органами американської влади, щоб вони сприяли українському народові, як і всім іншим народам, у його визвольній боротьбі та допомагали йому в його розвиткові, що є в найкращій традиції ЗДА.

3. Беручи до уваги наше велике число у світі й наші творчі потенції та нові життьові умови сучасного «одного» світу — УККА визнає конечним, щоб українці у світі зорганізували й виростили себе в єдину духово-культурну спільноту, що на базі наших традицій і в безперервному зв'язку з творчими національними силами нашого народу в Україні триватиме й ростиме у вільному світі. Таким чином ми не лише зміцнимо підстави своєї безперервної допомоги українському народові, але створимо тривалу базу під своє буття у вільному світі, а одночасно скріпимо многократно свої можливості збагачувати духово й матеріяльно країни, в яких ми поселилися.

4. Помагати й кожночасно підтримувати органи державного й самоврядного правління без огляду на їх партійний характер у всіх їх мирових зусиллях та в розбудові країни, а у випадку війни, нарівні з усіма громадянами постояти життям і майном за безпеку, цілість, майбутнє ЗДА.

Партійно кожний член органів УККА і його членських організацій має право й обов'язок належати до тієї американської політичної партії, яка йому до вподоби.

5. Для реалізації цих завдань слід УККА:

а) охоплювати своїми рамками всі існуючі українські національні організації й об'єднання, а де треба побуджувати до постання нових,

б) наладнувати й утримувати в цілій державі зв'язки з державними, самоврядними, церковними й світськими організаціями та установами,

в) видавати відповідні публікації — періодичні й книжки та вдержувати якнайтісніші зв'язки з пресою, радіом, телевізією,

г) сприяти зберіганню й публікації документації про нашу історію, участь у будівництві й боротьбі цієї країни».

Цих п'ять точок завдань є фундаментальними й кермуючими у формулюванні дальших розділів.

II. В структурі УККА залишити нагорі ті самі три органи, що були дотепер, тільки: а) перебудувати Екзекутиву, б) зміцнити вагу й ролю Політичної Ради.

В Екзекутиві залишити дотеперішню кількість членів, або в потребі побільшити дуже незначно. Зате визнати за братськими організаціями по одному членові. Заощаджені таким чином чотири місця роздати по одному представникові науковців і бібліотекарів, лікарів, інженерів тощо.

III. В політиці УККА створити виразні два відділи, дві великі ділянки. Перша з них займеться внутрішніми проблемами нашого життя і його розбудовою, а друга зовнішньою політикою, тобто тим усім, що тичиться наших стосунків і заходів у відношенні до органів влади, зв'язки з чужими чинниками тощо. Перша ділянка є підставовою й на неї слід звернути особливу увагу. Для цього винести окрему резолюцію наперед на Крайовій Раді, а опісля на Конвенції. Винести ухвалу, що голова й перший містоголова ділять між собою очолювання тих обидвох ділянок, з них звітують і за них відповідають.

Крім цього в резолюціях Крайової Ради, а відтак Конвенції мусять бути з'ясовані важливіші точки внутрішніх завдань.

ПРОЄКТ РЕЗОЛЮЦІЙ КРАЄВОЇ РАДИ УККА

Краєва Рада УККА, якій статут призначив ролю плянувати програму праці цієї установи, уважає своїм громадським обов'язком з нагоди свого першого засідання, що відбулося 11 грудня 1965 р. і 19 лютого 1966 р., звернути увагу української суспільности на ті засадничі проблеми, які — на її думку — будуть вирішувати долю української збірноти в Америці на довгі часи наперед.

Краєва Рада уважає, що після 75 років перебування українських поселенців на цьому континенті, а в тому і 15 років масового поселення після II. Світової Війни — прийшов час, щоб чітко визначити цілі і завдання української громади в їх історичній перспективі. Півзасоби і провізорія, які характеризують теперішнє наше життя з дня на день, загрожують масовою, а то й цілковитою загладою українському населенню в цій країні.

В обличчі такої історичної дилеми, Краєва Рада з цілою наполегливістю пропонує українській суспільності, очоленій Українським Конґресовим Комітетом подумати над скликання в ближчому часі Програмового Конґресу УККА, на якому були б перевірені дотеперішній зміст і методи праці громади та були схвалені нові напрямні для життя української суспільности на цьому терені, узгляднюючи дотепер набутий нею досвід і враховуючи її волю і рішеність продовжувати українське життя в поколіннях.

До того часу, поки такий Конґрес збереться і поки для нього будуть підготовані всі матеріяли — Краєва Рада уважає, що українська суспільність повинна положити в основу своєї праці на ближчі роки такі напрямні:

1. 1. Основними філярами, на яких має спиратися її життя, повинні бути Церква і Школа.

Історичні обставини зложилися так щасливо, що після 18 річних страждань в большевицькій каторзі, між нами живе і працює великий лідер Української Католицької Церкви Верховний Архиєпископ і Кардинал Йосиф Сліпий.

Щасливим збігом історичних подій зложилося так, що в часі його виходу на волю, відбувся II Ватиканський Собор, який поставив підвалини під наближення католицької і православної та всіх інших християнських церков, що має фундаментальне значення для дальшої історії українського народу. Зустріч царгородського патріярха Атанаґораса I з Папою Павлом VI і присутність на Ватиканському Соборі обсерваторів православних церков багатьох народів — дає надію, що благотворне зерно любови і взаємного прощення дасть свої добрі плоди також для українців поза межами рідної землі. Ухвали Єпископської Конференції Української Католицької Церкви в Римі після закінчення Собору, йдуть назустріч такому зближенню і усувають багато труднощів, які цілими віками відгороджували одну церкву від другої.

У висліді ухвал II Ватиканського Собору, Українська Католицька Церква перший раз у своїй історії дістала право і практичні можливості до того, щоб завершити свою організаційну структуру своїм власним Патріярхатом. розширюючи в той спосіб привілеї, уділені їй на Берестейському Соборі в 1596 р.

Свідома цих великих історичних перспектив, Краєва Рада найбільше наполегливо домагається від Екзекутиви УККА, щоб вона приклала всіх старань до того, щоб зі своєї сторони допомогти до здійснення цих великих шанс. Дотеперішня пасивність Екзекутиви на цьому важливому відтинку нашого церковного і національного життя, що іноді переходила в опозицію, а то й у ворожість, є предметом найбільших турбот Краєвої Ради. Вона уважає оцю свою резолюцію прямим дорученням для Екзекутиви і буде слідкувати за її виконанням, як за найважливішим постулятом актуальної української політики на чужині.

Краєва Рада ставить великий наголос на тому, щоб ідея Патріярхату не залишалася тільки в сфері теоретичних вирішень і пасивних симпатій. На Патріярхат треба дивитися, як на конкретну форму організації структури Української Католицької Церкви з юрисдикцією не тільки на українські землі, але також на ті українські католицькі епархії і митрополії, які діють поза кордонами України. Відмова послуху Верховному Архиєпископові, що має повновласті Патріярха, і його конференції Єпископів, когонебудь з духовенства, могла б викликати зі сторони цілої української католицької суспільности і її організованих сил якнайсуворішу реакцію.

3. Краєва Рада гаряче вітає постанову Ради Єпископів Української Католицької Церкви щодо вживання в ній церковно - слов'янської і української мов і неможливости заміни їх на мови країн теперішнього нашого поселення.

4. Краєва Рада взиває українську католицьку суспільність припинити календарну боротьбу і застосуватися до постанов Конференції Єпископів у Римі.

5. Краєва Рада з цілого серця вітає Українську Православну Церкву з її боротьбою проти всяких спроб ввести до неї не-українські мови і замінити стародавні українські традиції не-українськими впливами.

6. Краєва Рада стверджує великі заслуги обидвох українських Церков в Америці на відтинку організації повноцінного парохіяльного шкільництва — нижчого, середнього і вищого типу і закликає українське громадянство підтримати його всесторонньо.

Краєва Рада радіє також розвитком шкіл українознавства і висловлює свою тверду впевненість, що всі українські діти перейдуть через їх систему.

Все ж Краєва Рада стурбована тим, що і в парохіяльних школах і в школах українознавства ще нема достатнього центрального плянування, достосованого до місцевих потреб і можливостей. Знаючи про те, що парохіяльні школи мусять дотримуватися програми навчання, затвердженої американською владою і визнаючи, що контролю над ними може виконувати єдино шкільна влада, передбачена компетентними державними і церковними чинниками, — Краєва Рада глибоко впевнена в тому, що предмети українознавства в парохіяльних школах і школах українознавства — повинні бути пляновані в єдиній Українській Шкільній Раді і що її компетенції не будуть колідувати з державною і церковною владою.

Шкільна Рада повинна дістати достатні фонди на свою роботу і перейти до системи плянової, глибоко-продуманої і фахово - обґрунтованої праці. Дотеперішній провізоричний стан шкіл українознавства викликає тривогу за їх дальшу долю і за долю молодого українського покоління.

Екзекутива УККА повинна присвятити цим справам максимум уваги і потрактувати їх як першочергове завдання натепер і на всі роки в майбутньому.

Коли українці в ЗДА забезпечать за собою сильну, добре зорганізовану, організаційно об'єднану і сповнену пошани до давніх традицій Церкву, а поруч з тим

розбудують розгалужене і на високому поземі навчання поставлене шкільництво — то доля української збірноти в цій країні буде забезпечена на завжди.

7. З церквою і школою тісно зв'язана справа подруж української молоді. Краєва Рада глибоко затривожена відомостями, які надходять щодо цих подруж з українських католицьких і православних парохій. В деяких з них подружні зв'язки українців з не-українцями доходять вже до 50⁰/₀.

Екзекутива УККА у співпраці з українськими церквами повинна покликати комісію фахівців - соціологів, які прослідили б причини такого розвитку і намітили середники, при помочі яких можна було б припинити його. Та ж комісія повинна дати рекомендації, в який спосіб можна затримати мішані супружжя і їх дітей при українській збірноті.

8. Щораз важливішою для нашої суспільности стає також проблема академічних студій нашої молоді. Наші дотеперішні досягнення на цьому відтинку є такі малі, що можуть звести внівець всі аспірації української громади.

Доба атому і автоматизації вимагає найвищих кваліфікацій від тих, які не хочуть залишитися на найнижчих щаблях соціяльної драбини. Мала кількість українців в цій країні може забезпечити їм шанси росту у всіх ділянках державного, культурного і господарського життя тільки тоді, коли в нас буде такий відсоток академічно вишколених людей, як серед інших етнічних груп, або більший.

І тому Краєва Рада закликає Екзекутиву УККА довести до координації всіх дотеперішніх ініціятив на цьому відтинку, додати до них продуманий плян і розпочати систематичну роботу в напрямі перебудови соціяльної структури українського населення, що тепер у своїй подавляючій більшості є ще робітничою масою.

9. Краєва Рада наголошує виїмково велике значення українських молодечих організацій для дальшої долі нашої суспільности в цій країні і сподівається, що Екзекутива УККА разом з його всіма іншими компетентними органами знайде шляхи і методи, щоб включити цілу українську громаду і всі її професійні і соціяльні кола в процес співпраці і допомоги тим організаціям.

10. Краєва Рада уважає потрібним присвятити більше уваги культурній творчості українських науковців, журналістів, письменників, поетів, акторів, музиків тощо. Створення в Екзекутиві окремого реферату культури і науки на чолі з авторитетним і ініціятивним керманичем з завданням стимулювати духову творчість та матеріяльно, морально і організаційно допомагати їй — було б великим кроком вперед на відтинку розбудови українського духового життя в Америці.

11. Краєва Рада прив'язує велику вагу до участи українців в американському політичному житті в рамах українських відділів американських партій. Така участь дасть шансу розвивати державні таланти серед нашої інтеліґенції і створить передумови для українського вкладу в розбудову могучости країни, в якій живемо.

При тому Краєва Рада пригадує постанову точки 18 статуту, в якій говориться про те, що ніхто з діячів УККА не може вживати найвищої української установи в Америці для своїх партійно-політичних цілей, або виступати як такий від її імені.

Краєва Рада сподівається, що прогріхи, яких допустився проти цеї постанови голова УККА, проф. Лев Добрянський минулими роками, не будуть більше повторюватися.

12. Краєва Рада ще раз наголошує загальний і понадпартійний характер УККА. Люди, які стоять на його чолі, не можуть за ніяких умов служити інтересам тільки якоїсь одної української або американської політичної, ідеологічної або релігійної групи чи партії.

Діячі, які входять до Екзекутиви УККА, не все дотримувалися цієї засади з великою шкодою для української справи і для внутрішнього миру серед української суспільности. Виразне фаворизування право-радикальних українських політичних течій з рівночасним, майже повним, бойкотом українських демократичних сил — було збоченням з правильного шляху і вимагає його негайної направи.

Зокрема Краєва Рада з особливою наполегливістю наголошує недопускальність зв'язувати УККА з право-радикальними колами Америки і інших народів світу, які в останньому часі дуже пожвавили свою діяльність і стараються втягнути в орбіту своїх впливів також українців. Український нарід має кривавий досвід з II Світової Війни, що означає правий шовінізм, і тому також українці в Америці повинні знати, що місцевий правий радикалізм, на випадок перемоги, зарахує їх до громадян «другої кляси».

Завданням української акції закордоном є придбати для себе симпатії відповідальних, центрових політичних сил Америки і інших народів світу. Зв'язки з право-радикальними і ліво-радикальними колами — не можна вважати за успіх української справи, а за її невдачу.

13. Краєва Рада з повагою і признанням дивиться на енергію і активність голови УККА проф. Л. Добрянського, але звертає його увагу на те, що він не може формулювати політику установи на власну руку без попередньої консультації з Політичною Радою і Радою Директорів. Ці два органи не існують на те, щоб приймати до відома готові рішення голови і їх виконання. Громада покликала їх з тою метою, щоб вони самі рішали про напрям діяльности УККА, а не одна особа.

14. Соціяльна опіка над українцями в Америці і в Европі перебуває в стані повної дезорганізації. Займаються нею цілий ряд установ і організацій, але ніодна з них не знає, що плянує і що виконує друга. Краєва Рада закликає Екзекутиву довести до гармонійної співпраці між тими організаціями, створивши — для кожної країни зокрема, — довготерміновий плян соціяльної допомоги в рамах матеріяльних спроможностей українських поселенців в ЗДА, Канаді і Австралії, що покривають головний тягар витрат.

До ділянки соціяльної допомоги українцям у вільному світі належить також їх переселення з тих країн, в яких вони не мають шансів господарського і культурного розвитку — до таких, де такі можливості існують.

Краєва Рада звертає увагу на Канаду, як на терен найкращого майбутнього для українських хліборобів і робітників. Там могли б знайти місце доброго прожитку ті українці, які живуть у важких матеріяльних обставинах в деяких країнах Европи і Південної Америки.

15. Ініціятиву Екзекутиви УККА щодо придбання для нашої централі репрезентативного приміщення треба щиро привітати. Все ж Краєва Рада думає, що УККА повинен порозумітися з іншими українськими громадськими організаціями і у дружній співпраці з ними вибудувати в Нью-Йорку один дім українських організацій, який своїми вигідними приміщеннями на потреби культурного, молодіжно-спортового, товариського і організаційного життя став би прикладом до наслідування для всіх українських громад в ЗДА.

16. Краєва Рада з жалем стверджує, що Екзекути-

ва не виконала постанов двох Конґресів УККА щодо реорганізації її видавничої діяльности. «Український Квартальник» і «Украінський Бюлетень» англійською мовою редаґовані й далі в аґітаційно-пропаґандивному тоні і тому не втішаються увагою ані політичних, ані наукових кіл світу.

Звіт Контрольної Комісії показує, що на ті видання витрачаються великі кошти, при чому прибутки з передплати і розпродажу приносили довгими роками всього 300 до 500 дол. в рік. Така господарка є великим занедбанням і розтратою народного майна.

17. Краєва Рада доручає Екзекутиві передати справу видання т. зв. «Історії російського імперіялізму» насамперед на всесторонній розгляд Політичної Ради, яка має вирішити — чи і в якій формі її видавати.

18. Краєва Рада бажає звернути увагу й на те, що Екзекутива не притримувалася у своїй діяльності постанов статуту також в інших важливих справах. Нпр., вона не скликала на засідання, або скликала дуже рідко такі статутарні органи УККА, як Ширша Рада, Політична Рада і Рада Директорів. Також ми, Краєва Рада, були скликані лише раз на 3 роки, хоч статут вимагає скликувати нас щонайменше один раз на рік.

Ці занедбання довели до того, що УККА перестав діяти, як широка репрезентація українських політичних, суспільних і культурних сил, а став виразником думок і поглядів малого гурту людей, що, на жаль, втратив зв'язок з суспільністю.

На такій звуженій базі було прийнято цілий ряд важливих постанов, які не знайшли підтримки зі сторони широких кіл громадянства. До них належать і 10 точок т. зв. «поновних стверджень і ухвал», які в поспіху і без дискусії були накинуті Раді Директорів у вересні м. р.

Краєва Рада доручає перевести над тими 10 точками основну дискусію насамперед на Політичній Раді, а потім на Раді Директорів і, врахувавши погляди і опінію цих обидвох органів, провести над ними голосування. Аж після такої, приписаної статутом процедури, 10 точок можуть бути визнані леґальними. До того часу вони, цею ухвалою, стають недійсними.

19. Краєва Рада стверджує, що теперішній статут УККА є перестарілий, не відповідає зміненим умовинам часу і життя і тому доручає Статутарній Комісії УККА негайно приступити до перегляду тих проєктів статуту, які нині зголошено на цім засіданню Краєвої Ради, і приготовити їх до ухвал наступного Конґресу УККА після проведення дискусії над ними на Політичній Раді.

20. Дотеперішня праця Екзекутиви і предложений нею плян діяльности на майбутнє — виявляє, що вона кладе завеликий наголос на аґітаційно-пропаґандивний стиль праці. Українська громада витрачує забагато енергії, гроша і часу на бенкети, ювілеї, академії, віча, маніфестації тощо. Краєва Рада уважає, що такий стиль праці не може задовольнити громаду і доручає звернути більшу увагу на органічну працю, спрямовану на творення тривалих цінностей виховання, культури, науки, політики і господарства.

Краєва Рада очікує, що Екзекутива УККА прийде на черговий Конґрес з розпрацьованим пляном праці в усіх ділянках життя і предложить проєкт бюджету приходів і розходів, потрібних на сфінансування того пляну.

21. Статут передбачає, що до обов'язків Краєвої Ради належать складати плян праці УККА. Ідучи назустріч цим моральним зобов'язанням, покладеним на неї цілою суспільністю, вона видає цей документ-резолюцію і робить це в почутті відповідальности за долю установи, яка може і повинна мати рішаючий вплив на життя нашої збірноти в ЗДА.

Краєва Рада сподівається, що пороблені тут завваги до дотеперішньої діяльности Екзекутиви і намічений плян праці на майбутнє знайдуть до себе увагу у всіх органах УККА і зустрінуться з підтримкою і схваленням цілої української суспільности в Америці.

22. Краєва Рада стурбована браком заінтересування з боку Екзекутиви УККА життям і боротьбою українського народу під большевиками і в сателітних країнах. Лише на протязі останнього року польські шовіністи приступили до знищення найдавніших пам'яток і слідів українського побуту й культурної творчости на Підляшші, Холмщині, Посянні й Лемківщині, та УККА не перевів ніякої акції з приводу того. В тому ж самому часі в Україні загострився русифікаційний курс, знищено ряд пам'яток української культури, поведено наступ на українське шкільництво — і в цьому випадку Екзекутива УККА не повела ніякої акції. Навіть коли стало відомим переслідування большевиками різних українських культурних діячів і письменників, найвищий орган УККА не зайнявся цією справою.

Тому Краєва Рада взиває Екзекутиву УККА та її Політичну Раду слідкувати за подіями в українському житті у вільному світі, а в першу чергу в Україні й негайно реаґувати на протинародні, народовбивчі заходи російських імперіялістів в Україні. Викривати їх і переводити активні протизаходи. В тій цілі Екзекутива УККА і його Політична Рада вже в найближчому часі вивчать і передискутують всі можливості допомогти активно українському народові в його визвольній боротьбі та накреслять плян діяльности по цій лінії.

23. Від самого початку існування УККА всі його органи, а зокрема Конвенції визнавали величезну ролю, що її УККА може сповнити, захищаючи українську справу на міжнародному форумі, а в першу чергу на форумі Об'єднаних Націй. Краєва Рада вважає одним з важливіших завдань УККА мати свого повновартісного представника при Об'єднаних Націях в Нью-Йорку й доручає як найскорше придбати такого. Фонди на це мусять знайтися, навіть коли треба було б перевести окрему збірку для тієї справи.

24) Краєва Рада радіє, що в українському житті в ЗДА і в лоні органів УККА розвивається жива творча дискусія, якої метою є видвигнути нові напрямні в нашій діяльності. Краєва Рада стверджує, що нам нічого боятись нових думок, бо в нових змінених обставинах нашим завданням є знайти нові методи й можливості реалізувати ті цілі, для яких покликано УККА.

Подано на обговорення і схвалення Краєвої Ради УККА, 19 лютого 1966 р.

О. Бабій

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

В останніх роках українці в Америці багато писали й говорили про поета Василя Симоненка, що, проживши тільки 29 років, помер у радянській Україні, залишивши невелику, але цінну літературну спадщину. Досі в нас мало було відомо про життя і творчість того поета, аж ось недавно видавництво «Пролог» видало книжку «Берег Чекань», з якої українська людина може дізнатись не тільки, яка була поетична творчість Вас. Симоненка, але і яке було життя того поета. Долучений у тій книжці щоденник Симоненка дає читачеві змогу пізнати, хто був Василь Симоненко як людина і український патріот, не тільки поет, але і громадянин, мислитель.

Як відомо, в теперішній радянській Україні змагаються й існують дві суспільні сили: одна офіціяльна, комуністична, доктринерська, марксівська, яка має лише один ідеал — комуністичної всесвітньої революції, а друга — то стихія, зроджена з рідного ґрунту, з національних традицій, з душі українського народу. Тому що Василь Симоненко у своїй творчості в останньому десятиліттю був може і найбільшим виразником справжнього українства в теперішній радянській дійсності, то і для наших читачів напевно буде бажане і корисне почути те, що в основному сказано в книжці «Берег Чекань», яку видало видавництво «Пролог».

Василь Симоненко народився 1935 року в селі Бієвцях на Полтавщині, в хліборобській родині. По здобуттю середньошкільної освіти Василь Симоненко студіював у київськім університеті у факультеті журналістики, а скінчивши ті студії 1957. року, працював як кореспондент провінціяльнихг газет і журналів, головно на Черкащині. Тому що батько Симоненка помер, коли поет був ще учнем-юнаком, Василь Симоненко мусів не тільки сам, власними силами, здобувати собі можливості й засоби життя, але часто і помагати своїй матері, неписьменній колгоспниці Ганні Щербань.

Багато поезій В. Симоненка свідчать про те, що він дуже любив свою родину, рідне село. Ось як він сам писав про себе: «Найбільше люблю землю, людей, поезію і село Бієвці на Полтавщині, де мати подарувала мені життя. Я втікаю від себе, від муки, втоми, від крикливих, окатих міст». «Знов листа прислала мені мати, пише рідна, що навколо хати наш садок вишневий забілів».

В році 1963 на весну Василь Симоненко занедужав на недугу пістряка і помер 13. грудня того ж року.

Перед смертю Симоненко написав письмо до управи Спілки українських радянських письменників, і в тім письмі просив, щоб та організація письменників хоча частину своїх фондів приділила його голодуючій матері колгоспниці, та щоб усі авторські права на твори Симоненка передати дружині поета Людмилі Павлівні, синові поета Олесеві та матері поета.

Симоненко майже до останньої хвилини свого життя був притомний, усміхався, заспокоював своїх друзів, що стан його здоров'я непоганий. Кілька місяців перед смертю у своїм щоденнику він писав:

«Мабуть, почалось моє згасання. Фізично я майже безпорадний. Думаючи про смерть, я не почуваю ніякого страху. Дивна річ, я не хочу вмерти, але й особливої жадібности до життя я не маю».

ТВОРИ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Симоненко писав та видавав свої вірші заледве п'ять років і залишив по собі не більше як тридцять віршів і короткий щоденник. На перших віршах Симоненка помітний сильний вплив Тараса Шевченка. У вірші «Над Кобзарем» Симоненко сам признався, що:

«Тут правда із кривди злускала облуду, щоб розказали нам з віків минулих люди історію насильства й батогів».

У вірші «Грудочка землі» Симоненко розкрив свою таємницю, що «Ті пісні мене найперше вчили поважати груд людський і піт, шанувати вітчизну мою милу, бо вона одна на цілий світ».

Яке було відношення Симоненка до теперішньої влади на Україні та з яких настроїв родились твори того поета, виявляють не тільки його вірші, але і його щоденник, у якому Симоненко записав такий спомин:

ьДіти часом несвідомо говорять видатні речі. Рік тому ми з Олесем (син поета) гуляли біля Казбетського ринку. Уздрівши пам'ятник деспота, син запитав мене:

— Тату, хто це?

— Сталін.

Одну мить він дивився на нього і нібп між іншим запитав:

— А чого він туди виліз?

Справді, Сталін не вийшов на п'єдестал, не люди поставили його, а він *сам виліз* через ві-

роломство, підлість, виліз криваво і зухвало, як усі кати. Немає нічого страшнішого за необмежену владу в руках обмеженої людини.

В очах Симоненка вожді комуністичної партії — то духові покидьки, зайди, кастрати, приблуди, і Сталін приблудився на московський престол і сипались лаври убогі до куцих кривавих ніг того диктатора — ось з таких настроїв родились вірші Симоненка, в яких той поет заговорив:

«Та не бачить місто в ніч похмуру,
як сторожа вже не при мечах,
нову жертву кидає під мури
з тряпкою брудною на очах».
«Розперезані, зацьковані, убиті
підводяться і йдуть чинити суд,
їх прокльони, їх несамовиті
впадуть на туші плісняків і ситі,
і загойдають дерева на вітті
апостолів злочинства і облуд».

І думаючи про долю України, Симоненко писав:

«Коли крізь розпач випнуться надії,
і загудуть на вітрі степовім,
я твоїм ім'ям радію
і сумую іменем твоїм.
Я проллюся крапелькою крови
на твоє священне знамено. —
І коли мечами злоба небо крає,
і крушить твою вроду вікову,
я тоді з твоїм ім'ям вмираю
і в твоєму імені живу.
«Народ мій є, народ мій завжди буде,
ніхто не перекреслить мій народ,
пощезнуть всі перевертні, приблуди,
і орди завойовників заброд.
Ви байстрюки катів осатанілих,
не забувайте виродки піде,
народ мій є, в його волячих жилах
козацька кров пульсує і гуде».
«Україно, ти для мене диво,
і нехай пливе за роком рік,
буду, мамо горда і вродлива,
з тебе чудуватися повік.
Ради тебе перли в душі сію,
ради тебе мислю і творю,
хай мовчать Америки й Росії,
коли я з тобою говорю!.
Рідко, нене, згадую про тебе,
дні западто куці та малі,
ще не всі чорти живуть на небі,
ходить їх добіса по землі.
Україно! Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова,
гримотить над світом люта битва
за твоє життя, твої права.
Хай палають хмари бурякові,
хай сичать образи, все одно,
я проллюся крапелькою крови
на твоє священне знамено!».

Ганна Черінь

ОСТАННІ ДЕСЯТЬ ЛІТ

(Закінчення)

В Арґентіні поселевся один із найближчих до клясицизму поетів і один із найкультурніших наших літераторів, озброєний знанням теорії й історії літератури так, що з ним аж страшно говорити, — *Ігор Качуровський*. Цей поет в юнацькі роки писав гірше, ніж тепер. В ранній своїй творчості він занадто взорувався на грецькі гекзаметри і пеони, перенаселював свої вірші мітологічними героями і цим робив себе недосяжним для пересічного читача. Тепер Качуровський потеплішав, став розуміти людей, а люди його. Ось як пише новий Качуровський:

«В маниці білій велетень котячий,
Відлюдний і замислений мудрець,
Поважно йде під столиками, наче
Він тут господар, цар, верховний жрець.
Клієнти поетичної кав'ярні
Збираються віддавна ніч-у-ніч.
Знайомі всі, нема чужих облич.
Всі — генії невизначно - бездарні.
Часом заходить дівчина одна.
До нашого ж таки сідає столу.
Як інші, підмальована вона,
Так само курить, каву п'є спроквола...
Та щось в ній є — як відгук давніх струн.
Якась глибока і смутна відміна.
Відлюдний кіт, похнюпа і дряпун,
До неї сам приходить на коліна».

В шестидесятих роках кольоритною постаттю є талановитий, але нерівний *Полтава*. Свідомий учень Бажана, він спромігся в цім періоді на такі вірші, як поема про Тараса Шевченка та незвичайної сили «Українська

симфонія», написана раніше і краще «Українського прелюду» Миколи Вінґрановського, що стверджує невмирущість української нації. В п'ятидесяті роки Полтава зблизився з Нью-Йоркською групою і почав переймати їх стиль. Відлетіли його рими, й захитався ритм, як будинки перед очима п'яниці. Коли ж він посварився з «аванґардом» і почав шукати опори в «клясицистів», ритм його виструнчився, і рими посідали на своє місце. Сварки часом ідуть на користь.

Добре вміє писати Полтава. Ось один із його кращих віршів:

«Біля моря — темні скелі.
Хвиля, як зубата щука,
Накидається на скелі.
А як я втікав з неволі
Від недолюдка лихого,
Підплила зубата щука
І на спину посадила.
Оттаке-то наше море!
Вічно з нами ворогує,
А як тільки що — гукає:
Опирайтеся: я дуже!

В останні часи Полтава почав політикувати, в літературі і взагалі. Щось не бачимо його нових віршів, але бачимо полемічні статті. Це дало привід Ганні Черінь написати таку епіграму на Леоніда Полтаву. Він, до речі, каже, що справжнє його ім'я — Леонард, і живе він також на вулиці Леонарда.

«На вулиці Леонарда
Живе Леонард,
Нашої літератури
Лев і леопард.
Маємо ми лідера,
Сонце - Леонідера,
І ніхто його вже в нас
Кігтями не видере.
Є статті й полеміка,
Поза академіка,
Проповіді й критика,
Партія й політика.
Та до жадної з газет,
Ні з ліва, ні з права,
Не шле віршів наш поет
Леонард Полтава».

Тепер про «модернізм». «Модернізм» — це термін з обрисами амеби. Кожний письменник, як кожна дама, хоче триматися моди. Кожний хоче бути модерним, рости, розвиватися й шукати нового. Я сама вважаю себе модерністкою і не хочу, щоб хтось мене позбавив цього звання тільки тому, що я пишу мовою, зрозумілою для всіх, про речі, зрозумілі для більшости. Коли критики і обізнані читачі говорять про «модернізм» з українській еміґрантській літературі, вони мають на увазі так звану «Нью-Йоркську групу», що рівняється на американську поезію «аванґарду», і радше могла би бути названа «експериментаторами», ніж модерністами.

Новаторами вони не є, хоч їм хотілося б ними бути. Дос Пасос, говорячи про модерністів (без лапок), підкреслив, що все нове базується на старому, і чим воно новіше, тим давнішу базу собі обирає. База Нью-Йоркської групи дуже древня — це підсвідомість людини. Тепер вже всі згодні з тим, що джерело творчости, так зване «падхнення» — це підсвідомість. Але різниця між експериментаторами і виробленими поетами є та, що перші використовують підсвідомість (чи надхнення) неконтрольовану, а другі унормовують її так,, щоб це було приємно чи корисно, чи потрібно для певного, добре продуманого завдання. Кожен з нас знає, які прекрасні бувають мрії, які чудові сняться сни — але записати або навіть переказати їх нелегко. Коли людина щось хоче передати, а не може, виходить нісенітниця. Одна героїня з твору Самчука каже: «Я напевно поетка, але не маю слів». Бувають і такі поети. Але вони шукають слів і мають право на шукання.

Нью-Йоркська група нараховує щось із вісім авторів, кілька з них старшого віку, а решта навколо тридцятки. Справді талановита з них Віра Вовк та ще Богдан Рубчак, особливо коли пише прозою. Ось уривок із вірша Віри Вовк:

«Чи проковтнуть його мотоциклів циклони,
Чи мозок заглушать нелюдські співи сирен...».

В останні роки Віра Вовк перейшла дивну еволюцію: від містики католицизму в її «Духах і дервішах» (1956) вона переходить на стиль Емми Андієвської, сприймаючи розхристаність і ліберальні погляди на мораль, характерні для Андієвської. На думку Святослава Гординського, в поезії Віри Вовк є філософська поглибленість, «річ, назагал, рідка в жіночих (?! — Г. Ч.) авторів, схильних швидше до ліричности».

Одна з експериментуючих, Патриція *Килина*, з походження не-українка, вивчила українську мову настільки, що може складати вірші такого типу:

«Немов ніч високий вчений прийшов у ліс... Після того, як він вийшов із лісу, дерева спокійно стали читати себе напам'ять .

Прапор Нью-Йоркської групи, Емма Андієвська, найбільш сенсаційна. В останніх своїх віршах вона вхопилася за теми еротики й гомосексуального кохання. Деякі її вірші, слуш-

по назвапі «Написами на мурі», відносяться до кляси так званої піссуарної поезії. Цих віршів навіть не можна цитувати, їх можна, кому хочеться, прочитати у збірці Андієвської «Риби і розмір». Але зацитую кілька її рядків, менш провокативного характеру:

«Левади на губах корови
Виводять місця медові.
Левади летом комара
Вписали в небо коровай
Разом з коровами і кониками і чортополохом».

Як бачите, вірш гарний, і все в нім на своїм місці.

Зупинимося на творчості *Богдана Рубчака*, людини цікавої й талановитої, що перейшовши стадії шукання може стати добрим поетом або, і на це в нього більше даних, добрим прозаїком з образною, поетичною мовою. Справа в тім, що тільки у віршах письменник може висловлюватися абстрактно, підсвідомо, ірраціонально. Проза, в силу своєї функціональности, мусить мати сенс, і тому навіть поети Нью-Йоркської групи говорять прозою так, що їх можна розуміти.

За останні десять літ Богдан Рубчак видав збірки віршів «Камінний сад», «Промениста зрада» і «Дівчині без країни». Крім того він пише дуже добрі есеї й критичні статті й цікаві, хоч іще експериментальні, новелі (шорт сторіс). Поезії його короткі, часом тільки восьми, шести — чи навіть три-рядкові, щось подібне до японських «гаїку». Перша збірка справді була, як камінний сад, муром відгороджений від сприйняття так званого «пересічного» читача. Автор, «син міста», рветься до соняшної весни, і в кінці збірки так прощається з читачем:

»Підемо,
Може знайдемо стежку
Із цього камінного саду».

Завіса падає і підіймається через чотири роки в новій збірці «Промениста зрада». Промениста зрада — це шлях від звичайної людини з усіми її слабостями і«мікрокосмосом мікрокохання» до абсолютної свободи, безтілесного ідеалізму і космічної краси. Поет пророкує, що визволення людини з кайданів камінного саду прийде через кінцеву катастрофу, що завершиться обновленням і відродженням.

«Коли то на трьох темних вістрях кровію сплив світ,
Тоді дерево пізнало свій закон,
Тоді настала тиша, і не було вже голубів,
Язвіло небо ямами, без голубих своїх очей.
... Не зрозумів ніхто,
Що на горі від смерти піднялося зрозуміння дня.
Найвища жертва блиснула: питання чин,
Щоб десь руки накреслили на глині тінь човна».

Рубчак хизується своїми вишуканими образами, і вони в нього часто дуже вдалі; але складається враження, що в нього не образи існують для вірша, а вірш для образів; що поет записує вдалі образи і потім розбудовує їх у вірш. Це надає віршам мозаїчного характеру. Часом загадковість метафор Богдана Рубчака створює комічний ефект:

«Тобі відкриє чапля тайну свого обличчя».

Але найкраще звучить вірш Рубчака, коли він більше контролює надхнення і не дає підсвідомості перемогти свідомість. Ось зразок такого вірша:

«Вже не палає Ахілева сила
В золоті маски.
Яблуню немилосердно спалила
Блискавка ласки.
Яблуком спокій на райдузі гілки
Вже не ростиме.
Сонце обличчя останеться тільки
Серцем видиме.
Вже не стоятиме стигло над полем
Час рівнодення.
Голуба неба прощанням проколе
Благословення».

Прихильники Нью-йоркської групи мені вже закидали, що характеризуючи творчість еміґраційних шестидесятників, я вибираю невдалі речі. З цим я не згодна, але для поборення таких арґументів візьму ще вірш Патриції Килини із збірника «Слово» за 1962 рік, куди редакція запрошувала подавати тільки найкращий доробок.

«В чайнику — осінь...
Бронзові листки насичені, наче дощем.
Бронзова вода холодніє, неначе від морозу,
Гіркне, неначе в трясовині,
Де жовті кущі збирають свої врожаї.
В кожній філіжанці калюжа, немов ставок,
З якого втекли крижні гнідоокі.
Навіть у кожну ложечку
Сни жаб наводять тіні.
В чайнику старість і Самарканд».

Добрий вірш, але після нього чай не смакуватиме...

Нью-Йоркську групу можна похвалити за активність. Може тому, що вони ще молоді (але не дуже, і далеко не всі), вони гуртуються, видають книжки і збірники, влаштовують один одному літературні вечори, на котрих читають ті вірші, що не дуже абстрактні, і дуже-

дуже один одного хвалять. Мені не відомо жадної статті, де б хтось із «експериментаторів» відзначив хоч би одну хибу у своїх однодумців. Вони навіть підтримують старших заслужених письменників, таких, як Євген Маланюк, може тому, що конкуренції їм він не зробить, а авторитет має, отже, добре його мати на своїм боці. Поети Нью-Йоркської групи працюють над своїми образами і мають досягнення. Головна їх хиба — що вони не можуть поєднати свої вдалі образи в цілість, і їхні типові вірші — це конґломерати. Проте, Бойчук, Рубчак і часом Віра Вовк в кращих своїх поезіях знаходять синтезу і цілість. Інші ж, здебільшого, тільки експериментують.

А всеж, найбільшим нашим модерністом (без лапок!) остається *Тодось Осьмачка!* Сила його експресії неперевершена в цілій українській літературі.

«... І залишити на колишніх муках
Вже перестояний самотній плач,
Немов на давніх чорних каменюках
Важкий казан, порожній закипач,
Який від полум'я страшного в споді
Спроможний тільки луснути, та й годі».
(«Поет», строфа 5»).

Оце справді зображення людських мук! Це вам не калюжа чаю у філіжанці! Або такий модерністичний, макабричний образ, що злякає і саму Емму Андієвську:

І краще вже читати власний твір
В розбиті вікна тій холодній пустці,
З якої всіх господарів в Сибір
ЧЕКА везла в розхряпаній теплушці,
І сови з вивода, з цеглових нір,
З реньків гукнуть незрубаній ще грушці,
Що супроводила колись така
Луна і Полуботька, й Павлюка.
(«Поет», строфа 3)

Чим Осьмачка й інші письменники сильніші від повітніх експериментаторів? Багато чим, а передусім — наявністю філософії, твердого креда. Осьмачка вбив собі в серце як осиковий кіл, ідею боротьби проти поневолення України Москвою, і всі його думки і засоби були націлені тільки в цей бік. Нью-Йоркська група вважає, що про Україну писати — це тривіяльно, до того ж вони «такі молоді», що України не пам'ятають, отже, не знають її і не можуть писати про те, чого не знають. А що ж вони знають? Якщо те, про що пишуть, то навіть стару Грецію, і всі смітники, і перверсії, і далекі екзотичні країни. Але не Україну.

В той час, коли Осьмачка вибухав ненавистю проти катів нашого народу, коли Улас Самчук висував ідею віталізму, вічности українського народу, коли Іван Багряний проникав у глибокі надра людської психології і навіть серед партійців знаходив здорове українське зерно, Нью-Йоркська група замість філософії пишається великими претенсіями і дуже абстрактною «орієнтацією на красу», що часто обертається в гидоту. А шкода! Саме вони, через зв'язки з чужими літераторами, могли б виводити у світ кращі зразки української літератури (а не тільки свої вірші).

А взагалі, як каже один із ідеологів українського експериментаторства на еміґрації, Ігор Костецький, «Женя Васильківська може стати лікаркою в якомусь містечку Оклагоми, Юрій Тарнавський візьме участь у проєкті електростанції Ассуанської греблі; Рубчак пожне лаври при фантастичному нападі на плянету Венеру (уже пожав, Г. Ч.), Богдан Бойчук стане отаманом ґанґстерів у Чікаґо. Кожен, отже, знайде для себе позалітературне зайняття. Настане епоха тотального замирення модерністів, які декому отруюють існування. Але що ж тоді? Чи буде все в порядку з українською літературою?».

Ні, не буде, як ніколи не буде все в порядку в житті, — можна відповісти на це. Будуть нові змагання, нові шукання, нові модерністи й експериментатори. І добре. Із тисяч шукачів деякі знаходять золото.

ВИРІВНЮЙТЕ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ

Денис Квітковський-Квітка

ПРО ДЕМОКРАТІЮ І ПРО СВОБОДУ

Про демократію і про свободу

(Детройт, 1-го грудня 1965 р.) Каже — з докором **каже** — «моя секретарка», що я забагато, за часто повторююся, пишу те саме і, очевидно, їй нудно переписувати мої повторення... Мої пояснення, що «повторення є матір'ю студій» (чи тих, що студіюють?) не помогли нічого, бо, казала вона, от наприклад, «репетенти» або ті, що повторяли то саму клясу в школі, не були ані з нахилами до студій, ані не повторяли вони кляси тому, що цього було потрібно для поглиблення їх знання... А крім того, заявила далі «моя секретарка», я не переписую на машинці твої міркування ані з примусу, ані з потреби; я переписую їх тому тільки, що я при тому думаю й коментую. А якщо ти повторюєшся — немає над чим чи про що думати. Тому, що ми живемо в демократичній системі й проповідуємо свободаризм, я скористаю з цих прав і піду дивитися на (чи у) «телевізор». І пішла. Я може був би ще сперечався й доказував, але припадок хотів (і ще хоче!), що «моя секретарка» є рівночасно моєю дружиною...

Щоб не «повторятися», я міркуватиму на тему демократії й свободи: а після години «на телевізорі» для неї такі теми напевно не будуть більше повторенням...

***

Пише мені один мій приятель і пильний читач Моїх Міркувань: «Вчора я мав розмову з одним паном: він запитав мене, що це таке свободаризм, і я не міг йому відповісти. Може Ти подай мені, що це таке. Бо за свободу всі люди. Вибач, що таке питаю, але я з книжки про свободаризм таки не довідався, що це таке».

Якщо Орест Зибачинський не міг вияснити, що це таке свободаризм, або свобода або ідея свободи, або рух за свободу в книжці на 342 сторінки, то як можу я доконати такого діла в моїх «коротких» міркуваннях. Але я хоч «коротко», — таки постараюся поміркувати на цю тему. А за той час, доки я «міркуватиму» на папері про свободаризм, я раджу тим, кому праця Ореста Зибачинського «Інтеґральна Революція» надто тяжка,абстрактна та штучна, — прочитати собі «Критику чистого розуму» Е. Канта, а якщо вони «не люблять» філософії, хай прочитають собі «Капітал» К. Маркса, а якщо взагалі «не люблять читати, хай подумають і відповідять: Що це таке «демократія», або — що це таке «комунізм»?

Це останнє завдання буде напевно «під силу» кожному, бо якщо, як пише мій друг, «за свободу всі люди», то хто є проти демократії»? Ніхто. Навіть комуністи є «за». А щодо комунізму, то хоч не всі люди є за комунізм, то напевне всі люди є **за** або **проти** комунізму, а це означає, що **всі люди повинні** знати, що це таке комунізм. Але спробуйте запитати — або навіть спробуйте відповісти! — що це таке «демократія», або що таке «комунізм»? Подібна «штука» і зо свободаризмом, піба з тією різницею, що всі ми **гадаємо, що знаємо** що це таке демократія обо комунізм, і рівночасно **думаємо, що не знаємо**, що це таке свободаризм або ідея чи рух свободи. (На марґінесі зазначу тільки, що поняття, слово, термін «свободаризм» є «штучним» твором, чи ліпше мовним **новотвором** Ореста Зибачинського, тому це слово є чуже нам, звучить якось дивно. Але сам Зибачинський замість слова «свободаризм» часто уживає іерміну свобода, «ідея свободи» чи «українська ідея життя», а суспільно-політичний лад, який він проповідує, називає «Ладом Свободи!.)

***

Дещо про демократію

Отож, кожний із нас гадає, що знає, що це таке «демократія». Відкриваєте будь-який словник, і там найдете приблизно таку дефініцію демократії: «народний уряд, походить від **демос** — народ, і кратейн — провадити, керувати». Вдодатку найдете приблизно такі **пояснення** цього «звичайного», «всім зрозумілого» поняття: 1. уряд, правління народу — або безпосередньо, або посередньо через вибраних репрезентантів; 2. країна, держава, нація, які мають демократичний уряд; 3. панування більшости; 4. прийняття й практика засади, принципу рівности прав, можливостей і трактування» і т. д. Або: «Демократія це така форма правління чи влади, в якій суверенна сила «лежить», находиться в народі й цей нарід, як цілість (суверенне тіло), виконує цю владу через вільних громадян, у відміну до монархій, аристократій або оліґархій. Згідно з теорією **чистої демократії, кожний громадянин** повинен би брати участь **безпосередньо** в керуванні країною, в правлінні, а законодатна сила (парлямент) повинна охоплювати **весь нарід.** Але тому, що така форма **правдивої** чи безпосередньої демократії неможлива, особливо в сучасних чисельних суспільствах, видумано теорію про «суве-

ренність народу», теорію, що суверенність «спочиває» в народі, а якщо так, то **«репрезентативна система»** не заперечує правдивої демократії. Прихильники **«чистої** демократії» називають цю останню форму демократії **«репрезентативною демократією».** З'єднані Держави Америки є клясичним прикладом репрезентативної демократії. «Електорат» є тільки меншістю загальної людности, але на основі теорії про «суверенність народу», ця меншість репрезентує цю суверенність народу.

Вже повищих кілька завваг вказують на те, що демократія не є таким уже легким, самозрозумілим, кожному доступним поняттям. Щоб скомплікувати ще більше поняття демократії, пригадуємо, що й комуністи чи комуністичні режими називають себе демократіями.. навіть «народними» демократіями...

Вил Дюрант у своїй «Історії цивілізації» пише, що слово «демос» в старій Греції означало вільне — свобідне населення Атен; так само як за часів Джеферсона в Америці слово «нарід» (people) носило в собі певні **власницькі** застереження **чи** обмеження. Іншими словами, щоб бути «вільним», «демократія» вимагала певних маеткових доказів.

Хоч саме поняття демократії та перші кроки в цьому напрямі прийшли до нас з «демократичних» Атен, то я сумніваюся, чи сьогодні хтось із нас згодився б на таку демократію, яка існувала в Атенах. Ця демократія була дуже обмежена, була привілеєм малої групи людей. Напр., за часів Перікла, цього «демократичного диктатора», на приблизно 350.000 населення цілої Аттики, тільки приблизно 30-35 тисяч повнолітніх мужчин користувалися повними політичними правами й мали доступ до керування публічним життям. Повні політичні права мали тільки «громадяни». Виключені від права на громадянство, і тим позбавлені права брати участь у публічних зборах, голосувати, займати публічний пост, мати право захищати свої права в суді тощо були: всі кругло 115.000 невільників Аттики, всі жінки, майже всі ті, що працювали фізично (крім замож. хліборобів), всі 28.500 чужинців (метиси) і взагалі всі греки, які не мали змоги устійнити, що їх родовід тягнеться від котрогось громадянина Атен.

Помимо цього це були **народини демократії,** хоч була ця «демократія» твором і прероґативою обмеженої й упривілейованої групи населення.

Отож початки демократії клали наголос на одиницю, на індивідума, хоч не всі одиниці були рівні, чи заслуговували на рівність, як це ми бачили у випадку атенської демократії. Знаємо з історії Европи, що демократичний лад і демократичні інституції тут переходили той самий процес. Спершу демократія була привілеєм тільки малої групи людей, пізніше поширювалася на чимраз ширші кола громадянства, аж доки не зайшла в сліпий кут майже цілковитого самозаперечення... Цю першу форму демократії називають **індивідуалістичною демократією.**

Едвард Г. Карр, знаменитий англійський історик і політик, у своїй книжці «Нове Суспільство», Бікон Прес, Бостон, 1959, в дуже популярний і приступний спосіб забирає становище, з історичної точки зору, між іншим, і до **демократії, як політичної концепції, політичного руху та практичних демократичних інституцій, які випливають із них. Він пише, що Французька Революція, проголошуючи тезу про суверенність народу, зробила перший серйозний «наступ» на т. зв. індивідуалістичну демократію.** Руссо — пише він — перший раз почав думати про демократію як про суверенність цілого народу в розумінні громадян певної держави, а не нації в етнічному розумінні, і перед ним стала рівночасно праблема **масової демократії.**

Руссо здав собі справу з того, що великі народи, великі держави будуть сталим, тривалим явищем, і тому він твердив, що в таких умовах нарід може бути суверенним тільки тоді, коли він наложить на себе дисципліну, послух **«загальної волі»** Якобінці витягнули з цього практичний висновок і створили одну політичну партію, як втілення і носія та речника цієї загальної волі.

Логічний висновок з тези про «загальну волю» був ще далекосяжнішим: одиниця, індивід чи людина не мали ніякого апелю, ніякого рекурсу проти постанов і рішень цієї «загальної волі». В індивідуалістичній концепції демократії людина-одиниця мала **законом** запевнені певні невід'ємні права. Нова концепція демократії вважала, що «загальна воля» є виразником і носієм усіх вартостей, чеснот і справедливости, а держава є інструментом, який виконує, переводить їх у життя. Індивід-одиниця, яка не годилася з цією загальною волею ставила себе поза народ, поза громаду й уважалася самопроголошеним зрадником. Тож доктрина Руссо провадила безпосередньо до практики якобінців — революційного терору.

Модерна форма т. зв. **масової демократії** характеризується тим, що в ній майже не стало місця не тільки для свободи людини-одиниці,

але й для цілих груп, які не належать до правлячої кліки. В т. зв. вільних демократіях, — демократію пожерли трести-мамути й робітничі спілки-мамути з одного боку, та величезні політичні партії й ґіґантські державні апарати, з другого, пише згаданий Е. Карр. До помочі їм стоїть «публічна опінія», яку фабрикують по власній вподобі «могутні світу цього», за поміччю такої ж безвідповідальної часто, але могутньої преси, радіо, телевізії... Масова демократія якраз переживає свою найтяжчу кризу. Колись демократія шукала розв'язки «свободи для всіх» у розумі, намагаючися раціонально підходити до розв'язки проблем, що їх висувало життя, — сьогодні «трести мозгів» апелюють майже виключно до емоцій,пристрастей,інстинктів. Мала група людей бере рішення й опісля гураганним вереском пропаґанди й інших не завжди похвальних метод продає це рішення широкій масі так, як продається будьякий інший продукт, від голки й мила почавши й на авті та літаку скінчивши.

Комуністична демократія

Але сьогоднішня масова демократія у т. зв вільному світі все ж таки краща від «комуністичної демократії». В масовій демократії ще хоч нікого не силується купувати «товар», або не дуже силується. В цій демократії ще дозволяється, для прикладу, 2.500 святим отцям «промовчувати» антирелігійну природу комунізму, хоч самі комуністи кажуть і проповідують, що «релігія є опіюмом» або дурманом для народів; в цій демократії було б не демократично, протиконституційно — на основі вироку Найвищого Суду ЗДА — признаватися комуністам до комунізму, бо, мовляв, «силувати» комуністів реєструватися під рубрикою «комуніст» було б рівнозначне з «вимушуванням» від них заяв, які мали б мати характер самообвинувачення у якомусь злочині, за який пізніше можливо б тягнути їх до кримінальної відповідальности. (Хоч,наприклад, вільно, де треба й де не треба, брати відтиски ваших пальців або вимагати від вас заяв щодо вашого віку, краски вашої цери, ба навіть заяви, чи маєте якісь скриті знаки на вашому тілі). В цій демократії не вільно проповідувати нетолеранції, расової ненависти, особливо не вільно нічого говорити проти синів Ізраеля, хоч вільно називати Петлюру бандитом, а українців взагалі погромщиками й горлорізами... Всяке явище має свої парадокси, — має їх і демократія.

Але цілком інакша справа з «комуністичною», «пролетарською», «народною» чи — повченому — з леніно-марксистською демократією. В царстві комуністичної «демократії» я, наприклад, не мав би змоги писати й друкувати «міркувань» з критикою на ту «демократію». Комуністична «демократія» — є релігійною догмою: в неї або вірите, або гинете. «Совєтська Росія, — пише цитований уже Е.Г.Карр, — має форму правління, яка окреслює себе як демократія. Ця форма демократії вважає — і то не без певного історичного оправдання — що вона походить від якобінців, які в свою чергу покликувалися на своє походження від Руссо і його доктрини **загальної волі.** Загальна воля є певна ортодоксальність, яка мала б висловлювати загальну опінію; **меншість, яка не годиться чи противиться цій загальній опінії, чи загальній волі, може бути законно знищена».** І ось ностальгічне ствердження автора: «Ми дуже віддалилися від концепції правди, як висліду взаємодії різних індивідуальних опіній. **Льояльність означає тепер підкорення індивідума загальній волі партії або** групи». (Підкреслення мої. — Д. К.)

От вам демократія в деяких її формах і виявах — в теорії і в практиці, включно з комуністичною «демократією»... Демократія,про яку ми знаємо і любимо...

Свобода, свободаризм

Мені здається, що без огляду на яких засадах родилася, виростала й маніфестувала себе демократія, основним елементом її природи, оправдуючим, етичним моментом її діяння була, або мусіла бути, **ідея свободи.** Е. Г. Карр критикуючи не так ідею демократії, як особливо всі її дотеперішні історичні форми політичного вияву, твердить, що він вірить у проґрес як певного роду поступ від звичайного до більш досконалого. Він каже, що вірить у такий проґрес, як саме слово означає його: **рух вперед, далі** — «свідомий рух вперед до цілей, які ввижаються нам гідними людської віри й людських змагань». Але всякий проґрес був би без сенсу, якщо ми не вірили б, що те, що є добре в людстві, щонайменше балянсує, зрівноважує зло не тільки до такої міри, щоб тримати корабель на поверхні, але щоб давати рівночасно, інспірувати нам певний сенс мети й призначення. Не може бути історії без гіпотези проґресу. Людина ввійшла в історію тоді, коли вона усвідомила собі своє минуле й свідомо користувалася здобутками минулого як вихідною точкою для майбутніх здобутків, осягів. Неісторичними народами є ті, які не мають аспірацій, ті, які не оглядаються назад, бо вони не дивляться вперед. Віра в майбутнє

передумовою повного змісту і сенсу інтересу до минулого!

Свої думки про «нове суспільство» Е.Г.Карр закінчує так: «Якщо б хтось попрохав мене окреслити, дати дефініцію змісту проґресу, я мусів би вернутися до утертого вже слова «свобода»; і, якщо б хтось попрохав мене накреслити мету, до якої ми повинні прямувати в теперішній час, я повинен би сказати: «свобода для всіх» або «свобода для багатьох», в протилежність до «свободи для декого», що було великим досягненням недалекого минулого. І, якщо б хтось попрохав мене окреслити свободу, я не гадаю, що я міг би дати кращу дефініцію від тієї, що її дав Бердяєв (хоч і вона не є нова): «Можливість творчої активности».

Мені здається, що Е. Г. Карр відповів за мене, що це таке свободаризм. Це філософічна теорія, політична концепція, яка намагається завоювати уми і серця якнайбільшого числа членів української нації, а пізніше й інших, та кинути їх у бій за якнайбільшу свободу для всіх. Бо хоч «за свободу всі люди», то дуже мале число людей має її. Найменше маємо її ми, тому нам треба й далі найбільше боротися за неї. А що є свобода, в розумінні автора Свободаризму та Інтеґральної Революції — Ореста Зибачинського — я відсилаю цікавого до самої книжки та до деяких моїх коментарів до неї. Бо свободу, так як і демократію, можливо різно розуміти. От, напр.: комуністичні режими поневолюють і в ім'я демократії і в ім'я свободи...

Я. Шумелда

СТРАТЕГІЯ ТА ТАКТИКА УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Українська визвольна боротьба в системі світових подій і процесів

Український нарід не живе ізольовано, та його життя й визвольна боротьба проходять в сукупності подій — духових, суспільних і політичних процесів, які відбуваються та грядуть на планеті, що її називаємо землею чи земним ґльобом.

Політичне обличчя цього земного ґльобу змінилося просто на наших очах, і ще далі міняється. Десятки народів, що недавно ще жили в системі кількох імперій, які в більшості простягалися на весь земний ґльоб і в яких ніколи не заходило сонце, усамостійнилися політично, а залишки імперій ще далі розлітаються. Цей процес розвалу імперій є вислідом ривалізації між самими імперіями, формування модерних народів і їх бажання жити власним життям, багатьох інших факторів і цього закону диференціяції суспільного життя, про який модерна людина знає ще відносно мало. Намагання захопити весь культурний світ однією імперією, що видно було в стародавніх часах, володіння ним кількома потугами пізніше — немов віджили свій вік.

Процес національної диференціяції та індивідуалізації земного ґльобу породжує різні тертя, локальні збройні зудари, чи навіть у тому чи іншому обшарі земної кулі своєрідний хаос, що турбує тих, які хотіли б бачити цей світ усистематизованим і впорядкованим. Але чи був ним колинебудь світ під оглядом політичним чи

Василь Прохода

НА ДНІ ЖИТТЯ

(В таборах Совітського Союзу) [1])

Про совітські табори опубліковано вже багато літератури як в СССР, так і поза межами його, але в ній більше говориться про людські страждання в жорстоких умовах рабської роботи і менше звертається уваги на саму систему диктатури комуністичної партії, що породила так званий культ особи Сталіна з усім озвірінням у способах примусового витворення нового комуністичного суспільства так званих совітських людей.

У своїй доповіді інж. Василь Прохода подав лише фраґмент із «Записок непокірливого» не лише про страждання в'язнів, але й про систему комуністичної диктатури з насильством над гідністю людини, при якому слабодухи деморалізувались, байдужіли до всього й ставали совітськими людьми аби лише вижити, але зате морально сильні гартували дух для продовження боротьби за свою людську й національну гідність...

Заарештований 30 січня 1945 при

[1]) Доповідь на засіданні Денверської групи УВАН з Українським Культурним Осередком в Лос Анджелесі 19 вересня 1965 року.

соціяльним? Чи не було в минулому часто більше неспокою, чим зараз? І чи перетворення і виринання чогось нового, в любій ділянці життя, не супроводжується завжди неспокоєм і замішанням?

Ідея світового ладу та порядку живе в людині як ідея, як гін до системи, до творчости та духової чи політичної суприматії над другими людьми чи народами. В минулому та сучасному піднімалося і піднімається багато плятформ і концепцій для здвигнення впорядкованого світу. Однією з них був німецький націонал-соціялізм, який вірив, що суприматія німецького народу та нордійської раси, сила та насильство над другими народами та расами, створять таку систему, що вивершена буде нацистською партією та її фюрером. Споріднений з нацизмом фашизм вірив, що центром такого ладу має бути італійський нарід, географічний спадкоємець римського народу, і що для цього йому треба лише залізної волі монократичного режиму та партії.

Комунізм бачить цей лад у формі вільних від національних і соціяльних перегород суспільних комун, але ніхто не знає сьогодні, як ті комуни мали б виглядати, бо сам ідеал запозичений з первісного суспільства, яке під кожним оглядом мало інші обставини та проблеми життя, ніж його мають модерні спільноти.

Носієм комунізму є сьогодні численні комуністичні партії, що розкинені по цілому світі, які різняться між собою своєю плятформою та практикою. Але більшість з них стоїть на марксо-ленінських позиціях, які кожну країну, де вони захоплять владу, перетворюють у партійно-монократичну та під кожним оглядом тоталітарну державу. Під оглядом економічним це націоналізовані та плянові системи, які нагадуються воєнні економіки, що спрямовують всі засоби на воєнну мету. Цією метою в країнах, захоплених марксо-большевизмом, є індустріялізація, що має служити базою для оборони назовні та соціяльних перетворень внутрі. Як цією дорогою дійти до якогось децентралізованого ладу, як він може створити психологічну, суспільну, та економічну базу для такого переходу, — важко собі уявити. Покищо виглядає, що марксо-ленінізм веде захоплені ним країни до нечуваного досі у світі тоталітаризму, який відкине людську духову та суспільну культуру на кількасот літ назад та приведе до неминучого заломання тих країн і цієї тоталітарної системи.

Творення комуністичного світового ладу, чи — як часом кажеться — інтернаціонального комуністичого суспільства, виглядає очевидно трохи відмінно, скажімо, з Варшави, Пекіна чи Москви, бож в гру входять амбіції та аспірації бути в центрі, вести перед. Найбільше типовим і показовим виявився московський шлях до такого

окупації совітським військом Познанщини інж. Василь Прохода пробув три місяці в різних КАПЕЗЕ («камерах предварительного заключения») та як в'язень пробув 17 місяців в нелюдських умовах в Київській Лук'янівській в'язниці. Лише 8 серпня 1946 року по постанові ОСО («Особого совещания») НКВД в Москві без судового вироку він дістав 10 літ «ИТЛ» («исправительно-трудовых лагерей»).

Після жахливого етапу в середині вересня 1946 року Прохода в числі 500 в'язнів прибув до товарової станції Таллін в Естонії. Там усіх в'язнів вилаштували в колону по чотири, запитали чи нема якихось скарг та претенсій (яких, звичайно, ніхто не відважувався заявляти), кілька разів перераховували і погнали до одного великого двору, огородженого трьома рядами колючого дроту з вишками для вартових на кожному розі. В ньому находилось шість дерев'яних бараків німецького типу для полонених, один великий 6-метрової висоти та дві великі напівзруйновані будови невідомого призначення. Це мав бути табір, який треба було впорядкувати й створити умови, щоб можна було там перебувати та виходити на працю. Оце створення з нічого хоч і примітивних але бодай трохи людських умов для життя спочатку було найтяжче. Тут в'язні самі мусіли виявити всю свою спритність та винахідливість, щоб знайти матеріял, щоб побудувати необхідне для себе в таборі, а поза цим організувати роботу так, щоб вона мала корисний ефект, нагородою за що була лише збільшена пайка хліба, єдине джерело життя.

Поруч з тим невпорядкованим двором якийсь зруйнований машинобудівельний завод, який треба було відбудувати та реконструювати, збільшивши його розміри й то в швидкому темпі, не прогаявши ні одного дня.

Коли в'язнів сюди пригнали, знову перераховували, розмістили в порядку по списках і наказали в колоні по чотири сісти просто на мокру після дощу землю. В дворі за ворітьми було поставлено два столи, на яких були

ладу в СССР і країнах, захоплених Москвою, під час та після Другої світової війни. Ця інтернаціоналізація виглядає там як форсовна русифікація під плащиком інтернаціональних кличів, і російська мова та культура стає базою цього «інтернаціонального» суспільства. Національні перегороди зникають не лише у висліді цієї насильної асиміляції, але й тому, що вся країна адміністрована суперцентралістично з Москви як один великий концерн і як одна найбільше централізована держава у світі, не дивлячись на всі сповидні децентралізовані форми. Плянується навіть знесення залишків формально-політичних перегород, які ще існують між «республіками» СССР. Не зміниться лише одно — концентрація всієї влади та адміністрація всіми цими тресто-комунами в Москві.

Поширення цього «комуністичного ладу» на весь світ увижається Москві як поступова інтеґрація — спочатку економічна, а згодом культурна — країн, що попали під совєтський контроль під час і після Другої світової війни. Узалежнені від Москви комуністичні партії, п'яті колони та аґентури далі сіятимуть неспокій і підриватимуть знутра країни поза межами совєтської сфери впливів, робитимуть в них революції, фінансовані Москвою. А Мекка «світового пролетаріяту» — Москва завжди подасть «братню руку» та візьме повний протекторат над країнами, що визволилися від «імперіялізму та капіталізму». В разі пригожих обставин таке «визволення» принесуть озброєні найбільш модерною зброєю совєтські армії.

Кремлівський плян і методи творення нового світового ладу викликав і викликає опір внутрі т. зв. комуністичного блоку, включно з тертями з Пекіном. Цілий ряд загрожених держав створили під керівництвом ЗДА велику оборонну систему та почалися спроби інтеґрації Західньої Европи. Приходиться лише ствердити, що антикомуністичний табір не має чіткої плятформи дій і пляну порядку в цілому світі, навіть коли брати до уваги всі допустимі розбіжності думки, які нормально існують у вільних спільнотах. Ідейну плятформу спротиву не поставлено на всю широчінь спротиву небезпечній концепції духового, суспільного та політичного життя, а зведено в більшості до змагання економічних систем, тобто капіталізму та комунізму. В ній не наголошено ідеї визволення та свободи всіх народів, включно з тими, які є в совєтській сфері впливів. Крізь пляни західніх великодержав створити світовий лад проглядає стара ідея сфер впливів, тобто поділу світу між кількома політичними потугами, а не будова вільного світу, який відповідав би розвитковим тенденціям нашої доби.

Труднощі в порядкуванні ферментуючого політичного земного ґльобу виринають з браку дійсної духово-те-

справи («дела») в'язнів. Кожний викликаний в'язень мусів швиденько встати, підійти на три кроки до столу й без жадної зупинки назвати своє ім'я, по батькові, рік народження та спеціяльність. Останньою цікавились присутні прораби (керівники робіт) на тих ділянках, де мали працювати в'язні, а лікар провіряв «на око» зазначену в справі в'язня категорію працездібности. Хто затримався з підходом до столу і не міг відразу відрапортувати своїх персональних даних, діставав штурхана та огидної лайки. Дісталось і Проході за те, що близько підійшов до столу.

Після перевірки всіх дат в'язень відходив в розпорядження двох таборових дозорців, які детально обшукували кожного і переглядали речі, (якщо такі були) та знову наказували ставати вже в дворі по чотири. Коли всіх перевірили і ще раз перерахували, тоді поділили на групи по спеціяльностях і розпреділили до трьох бараків по півтори сотні в кожний.

Прохода попав до групи робітників по будові шляхів, до якої приголосився переважно блатний елемент з вуркаганів. Спочатку він почував себе надто самітним серед цих двоногих звірів і вибрав собі місце в кутку на нижній нарі. На горішніх нарах, як звичайно, розташувались урки. Свою маршову пайку хліба Прохода з'їв ще в дорозі, від ранку нічого не їв і не пив, тому почував себе голодним. Вечером тимчасовий комендант бараку з в'язнів одержав для всіх пайки хліба по 600 грамів, що були значно більшими від в'язничних, а потім було принесено в дерев'яному бачку баланду (юшку) по 750 грамів на кожного, яку давали до заржавілих старих консервних банок. Кожний мав зберігати таку банку при собі. Спочатку їх не вистачало, але потім придбали їх на німецьких смітниках всі. Але треба було слідкувати, щоб таку банку не вкрав хтось інший.

Також треба було пильнувати, щоб чужа рука не стягнула і не сховала до свого шлунку пайку хліба. Хоч по блатному «закону» пайка вважалась «кровною» і красти її не можна було, бо за це часом забивали до смерти,

оретичної бази для такого порядкування. Колись нею були релігійні системи, грецька культура, римський правопорядок та суспільно-політичні теорії. Ми живемо безперечно в періоді глибокої кризи суспільно-політичної думки. Цю кризу переживає сьогодні комунізм, соціялізм, націоналізм, лібералізм, капіталізм і демократія.

Коріння цієї кризи сягають вглиб 19-го чи навіть у деякій мірі 18-го століття. Тоді у зв'язку з суспільними процесами та швидким розвитком модерних наук створено цілий ряд струнких, але часто однобічних теорій, які у свій час виконували позитивну суспільну функцію, чи були ствердженням якогось принципу матеріяльного чи суспільного буття. Дослід подробиць цих теорій, їхнього підґрунтя, ролі, для якої вони були призначені, функції, які вони історично виконували, і причин їхніх недомагань сьогодні, — залишається для іншої праці. Тут лише хочеться вказати коротко на трихологію, яку створено між ідеєю свободи одиниці, соціяльної справедливости **та ідеєю нації.**

(Продовження в наступному числі)

але безпринципові злочинці все таки умудрялись украсти так, щоб не бути пійманим, і в один момент за пару секунд як удав проковтнути 600 грамів, не залишивши жодної крихітки.

По вечері Прохода почав звикати до нового середовища з постійними суперечками та огидною лайкою, де як в гадючому кодлі все ворушилось. Один з блатних півінтелігентів спостеріг настороженість Проходи. Він підбадьорив його словами: «о, батя, зажурився?! Не звик до такого товариства? Нічого, звикнеш! Закурити хочеш?».

Прохода не відмовився, хоч знав, що пізніше він свою ласкавість дорого чимсь компенсує, але мусів і він мати з кимсь «блат», а до того ж треба хоч-не-хоч звикати до нового середовища.

На другий день Проходу покликали до начальника КПЧ («культурно-воспитательной части»), що разом з тим виконував обов'язки начальника ППЧ («платно — производственной части») табору. Це був лейтенант із зросійщених не то узбеків, не то таджиків. Оглянувши пильно Проходу він запитав:

— «Ви, здається, інженер по будові шляхів. Де ви будували ті шляхи?»

— Будував і проєктував я ті шляхи в Чехословаччині, — відповів Прохода.

«Так от, ви призначаєтесь бригадиром залізничної бригади».

На заперечення Проходи, що на бриґадира з тими в'язнями, які приголосились до залізної бригади, він не надається, бо то все кримінальний елемент, його політичного слухати не будуть, працювати як слід не захочуть, і він їх до цього не примусить.

«Коли ми примусимо, будуть працювати!» певністю зазначив начальник КВЧ. На проханнк Проходи назначити іншого бриґадира, якому він як спеціяліст в ролі звичайного робітника буде допомагати відповідними порадами, розлючений «культурний вихователь» крикнув:

«Та ти що?! (з огидною лайкою). На курорт приїхав, чи що? Роби, що тобі наказують! Щоб через півгодини я мав список твоєї бригади. Завтра виведеш її повністю на роботу!».

— Список я можу написати, бо грамотний, але не маю ні паперу, ні олівця. Сам знаєш — їх не положено мати в'язневі.

«Хоч... (знову паскудне слово) на чому хочеш напиши, але щоб через півгодини список був. Я не маю для тебе жодного паперу. Йди й роби!».

Цей начальник КВЧ, а разом з тим і ППЧ, що засвоїв з російської «культури» всі найгусніші вирази, був також примушений негайно розпочати роботи. Табір лише був створений, в ньому не було нічого, але роботи мали бути переведені без жадної затримки. Прийшов Прохода до своїх блатних співв'язнів також озлоблений, діставши таку працю по спеціяльності. Це зауважили вуркагани й запитали — для чого його викликали до начальства.

— Начальник ППЧ назначив мене бриґадиром над вами, — і наказав принести список бригади, але не дав мені ані паперу, ані олівця.

— «Це добре, батя! Ми з тобою будемо ладити! А з папером і олівцем дрібниця, зараз то будеш мати. Не бійся нічого!».

Вони бачили, що Прохода не буде самодуром, а тому колективний інстинкт підсказував їм допомагати йому. І дійсно, без огляду на те, що при обшуках відбирався найменший шматочок паперу та відгризок олівця, вони принесли йому листок паперу з олівцем. Він написав список на 27 осіб та відніс начальникові. Ос-

танній був задоволений та наказав уранці одержати на всіх порції хліба з хліборізки, а з кухні суп до бачка, нагодувати і о 7 годині вивести обов'язково всіх на розвід на роботу.

— Як же я можу всіх вивести, коли кілька чоловік є роздягнених і босих, бо вони все програли в карти?

«Роздягти тих, що лікар звільнить по хворобі та взути здорових! Учити як це робити я тебе не буду. Завтра щоб все було в порядку!».

«Нарядчиків», що виганяли людей на роботу, ще не було призначено. Так званої «вещкаптерки» (складу одягу та взуття для в'язнів) в таборі не було, але всі й роздягнені та босі мусіли працювати. Про це мусів до остаточної організації табору подбати бригадир. На його обов'язку було послати хворих до лікаря, здорових одягти, всіх нагодувати, своєчасно вивести на роботу, організувати ту роботу й керувати нею, а коли не було будівельного матеріялу, роздобути його. На щастя Проходи його блатні товариші самі помагали йому. Вони знали, що ліпшого бриґадира не будуть мати, а тому не бойкотували і колективно впливали на недисциплінованих та обороняли від озвірілих урків з інших бриґад. Така оборона особливо потрібна була при одержанні з хліборізки хліба. Тоді бували випадки, коли пайки хліба переносились до бриґади, чужі вуркагани робили напад і розхапували їх. Для охорони одержаних пайок Прохода брав, крім носіїв, двох здорових членів бриґади.

(Продовження в наступному числі)

Юрій Микульський

ДОРОГОВКАЗИ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ

«Сяйво вмирало в низьких хмарах. Клапті снігу спивали сумерк. Вкриті мовчанням, віти дерев загортали мене у свій спокій. Коли грані, дня затерлися, знову чудо: що я існую.»

Якби вас запитали яка людина написала ці рядки, ви без вагання відповіли б, що це слова якогось ліричного поета, чутливого письменника або містика-філософа. Ви зразу вирішили б, що автор їх — це людина-самітник, зосереджена виключно на внутрішніх переживаннях, людина цілком віддана пасивним процесам контемпляції, цілком відмежована від голосного світу справ і подій. А якби вам потім сказали, що ці рядки написав не аскетичний поет чи філософ, а світової слави сучасний дипломат і громадський діяч — ви, мабуть, були б таки дуже здивовані.

Бо коли ми думаємо про дипломата, в нашій уяві виростає стереотип людини сильної, імпозантної та самопевної. Такі люди звичайно цілком віддаються зовнішньому світові та кожну хвилину свого життя проводять у вирі великих подій, у бурі аеродромів, столиць, бенкетів, промов та вершинних нарад. В них звичайно немає часу на внутрішні міркування, на роздумування про власну душу, про власну долю чи про свій зв'язок із Господом. Ми знаємо, що дипломат береться за перо тільки на те, щоб підписати якийсь важливий договір, або щоб написати свої спогади чи історію своєї доби. Інакше кажучи, така людина пише тільки про політичні чи історичні події, що в них вона співдіяла, що в їх вир вона цілком занурена, і що їх вона успадковує. Навіть писання знаменитого Дізраелі, що був не тільки одним із найцікавіших прем'єр-міністрів Англії дев'ятнадцятого століття, але також і дуже добрим, фаховим письменником — це повісті та есеї блискучі, дотепні, але все таки поверхові.

Словом, від дипломата ми не сподіваємося таких думок, як ось ці, що висловлені в наступному уривку:

«Ніколи не дозволь на те, щоб успіх ховав від тебе свою порожнечу; досягнення та подвиги — свою ніщоту; а праця — свій відчай. І тому зберігай у собі силу та спонуку йти все вперед; зберігай цей душевний біль, який має силу вивести нас понад нас самих. Куди я йду? Не знаю. Не хочу знати, не питаю цілі.»

Такі глибокі парадокси не виходять із-під золотих пер дипломатів; ті ж бо мужі завжди мусять бути певні своїх рішень, вони мусять зберігати однолінійність та односторонність. Цього, кінець-кінцем, вимагає їхня професія.

А проте, автор обох тількищо наведених афоризмів це Дааґ Гаммершюльд — всім відомий дипломат, громадський діяч та економіст, що до 1961 року займав відповідальний пост Генерального Секретаря Об'єднаних Націй.

Ніщо в зовнішньому, щоденному житті того «гомо політікуса» не вказувало на поета, мислителя чи містика. І поготів, його дні, вже змолоду увінчувані блискучими успіхами, аж ніяк не натякали на той чорний розпач самотности, на те тонке відчування трагічного в людському житті і на ту запеклу внутрішню боро-

тьбу, що їх сліди знаходимо в його особистих писаннях.

Дааґ Гаммершюльд народився в Швеції 1905 року. Предки його батька були вояки та громадські діячі, а предки матері — вчені та священики. Батько був прем'єром міністрів Швеції під час І-ої світової війни. Дааґ вивчав право і економію в Стокгольмському університеті і після дуже успішної дисертації був залишений при катедрі. Але спокійна праця викладача таки не зацікавила дуже енергійного, фізично здорового молодого спортсмена-альпініста — він вибрав гомінкий шлях громадського діяча. І так, від 1936 до 1945 року він виконував службу заступника міністра фінансів Швеції, 1946 року ввійшов у міністерство закордонних справ, а дев'ять років пізніше став заступником голови шведської делеґації до Об'єднаних Націй. В Об'єднаних Націях його кар'єра почала рости просто блискавичним темпом. 1952 року він стає головою представництва своєї країни, а рік пізніше його вибирають великою більшістю голосів на Генерального Секретаря Асамблеї Об'єднаних Націй. За зразкове виконування обов'язків його знову вибирають на цей трудний та відповідальний пост 1957 року. Як відомо, Дааґ Гаммершюльд загинув у повітряній аварії десь у Південній Родезії, коли летів на нараду про завішення зброї між Америкою та Катанґою.

Гаммершюльд був знаменитим дипломатом, і за свої заслуги здобув собі пошану всього вільного світу. Він був до того білим круком у кругах дипломатії, що був зовсім відданий справедливості, свободі народів та гідності людини. Всі, хто його знав; говорять про його тонкий такт, особисту культуру і — щонайголовніше — безмежну лагідність та доброту. Коли він розмовляв з вами, його обличчя просто світилося щирою приязню. Хоч він мав свої думки на справи та події — думки основані на його глибокій вірі в Бога та в велич людини — він усе таки дуже спокійно прислухався до поглядів інших, включно з своїми запеклими особистими ворогами з-за Залізної Заслони. При тому, він був знаменитий економіст, блискучий ерудит міжнародного права і спеціяліст політичних наук; ці знання дуже допомогали йому розуміти складні проблеми нашого часу. Кажуть, що він мав напричуд систематичний та впорядкований інтелект і був просто неймовірно працьовитий — його нормальний день праці тривав вісімнадцять годин.

Отож і не диво, що записник, знайдений після його смерти в його нью-йорському домі, приніс мільйонам прихильників величезну несподіванку. Рукопис зразу видали в Швеції під назвою «Дороговкази», а в Америці та Англії під назвою «Знаки», в перекладі найбільшого сучасного поета Ді. Ейч. Одена. Перекладений він також на багато інших мов. Книга відкрила світові нового Гаммершюльда — не елеґантного джентлмена, що його струнку постать усі часто бачили на телевізії — а скрайньо самозаглиблену, зосереджену в собі людину, прекрасного поета, мислителя і містика.

Цікаво, що сам Гаммершюльд давав велику перевагу якраз цьому своєму, досі невідомому, обличчю. В листі до друга він так писав про свій записник: «Цей мій рукопис — це єдиний **справжній** профіль, який з мене взагалі можна нарисувати.» Або: «Це моя своєрідна «Біла книга», що розказує про мої переговори з собою і з Господом.»

Що це за книга? Перше, що нас вражає, це факт, що в ній немає ні одного натяку на події, що їх автор співтворив; немає ні одного спогаду про людей, що їх він знав; немає ні одного слова про проминальні політичні питання. Все людське існування зведене до загальних філософських формул, етичних роздумувань, містичних переживань та поетичних метафор, так ніби автор усе життя стояв осторонь базарного гамору щоденности, спокійно спостерігав життя та дестилював його своєю мислю, підносячи події до метафізичних символів.

Форма цієї книги — це своєрідний щоденник або, точніше, пам'ятник. Всі записи в ньому (під датами від 1925 до 1961 року, найбільше із п'ятдесятих років) можна поділити на три формальні групи: своєрідні філософські афоризми; поезії в прозі та вірші; мініятюрні леґенди або притчі. Книга також пересипана цитатами з різних мислителів, письменників та поетів, що їх Гаммершюльд читав, але цих матеріялів не можна зараховувати до його оріґінальної творчости. Між іншим треба згадати, що Гаммершюльд прекрасно знав світову літературу, а особливо сучасну поезію. Він переклав на шведську мову одного з найбільших модерних французьких поетів, Сен-Жан Перса, він також належав до літературного відділу нобелівської комісії.

Вся книга — це своєрідна сповідь мислячого мужа, що стоїть сам-на-сам із власною долею, з власним призначенням, з власним буттям, і що кидає небу наболілі питання про найважливіше та найглибше в людському житті — питання, що на них немає відповідей. Але книга не статична, а динамічна: в ній помітний рух

угору, зростання та самозміцнення людського духу. Це — немов літопис подорожі душі від заперечування до стверджування, від розпуття до мети.

Найбільше в книзі афоризмів, і саме в них найсвітліше проявлена філософія автора. Мислі автора, проведені по тих афоризмах наче по каменях броду — це дорога людини від цілковитого осамітнення і зосередження на власній особистості до звільнення від власної особистости, себто до віри в Бога і в велич інших людей.

Ось записка з раннього періоду, де виразно прочуваємо трагедію духу на роздоріжжі, духу, що не може вийти з заплутаних сітей власних психологічних проблем спричинених обов'язками політика:

«Я бачу тільки одну стежку з цього густого, парою насиченого пралісу, де ведеться боротьба за славу, за силу, за перевагу — тільки одну стежку з-поміж усіх тих пасток та перешкод, що їх я сам собі поставив. Ця стежка — це прийняти смерть.»

Але сильний муж вирішує, що це — таки не вихід. Його дух уперто шукає інших доріг. І так, трохи пізніше, він пише:

«Сподівайся, що твоя самотність виведе тебе в щось таке, за що варто жити і за що варто померти.»

І ось уже 1950 року Гаммершюльд бачить, що таки є вихід із джунґлі власних блукань. Цей вихід — життя для інших. Він пише:

Розпач самотности приносить пориви вітру з осередку бурі, що нею є смерть. І тільки це може бути твоїм, що ти дав іншому, бо тільки це, що ти подарував, буде врятоване перед тією ніщотою, що одного дня стане твоїм життям.»

Жити для інших всеціло і віддавати себе всього їх долі стає єдиною метою Гаммершюльда як людини і як дипломата. Але він мусить принести цю жертву не в ім'я гордощів чи навіть збереження самопошани (бо це було б поверненням у праліс власної особистости), — а в ім'я якнайбільшої скромности та самозречення:

«Вузька дорога — це жити для інших, щоб зберегти свою душу. Широка — це жити для інших щоб зберегти свою самопошану.»

Такий вибір максимальної самопожертви зміцнює людину; автор тепер уже може довіряти власному «я», бо в ньому вже закріплені високі вартості людського духу:

«Що вірніше та пильніше слухатимеш голосу, що в тобі — то краще чутимеш голоси зовнішні. А тільки той, хто слухає, може говорити.»

Значить, авторове «я» нарешті знайшло гармонію з зовнішнім світом, знайшло ті вірні дороговкази, які ведуть крізь гущавину джунґлів, попри пастки та перешкоди, до справжнього, високого життя.

І тільки тепер, зробивши цей вирішальний крок, автор готовий стати перед найглибшим та найвищим — він готовий на містичні розмови чи, як він сам їх називає — переговори з Богом. Інакше вони були б фальшем, позою, самообманом. Гаммершюльд ніколи не належав до ніякої церкви і не був релігійним. Записки з останніх років його життя — це сповідь людини, яка перебуває з Богом сам-на-сам, яка розуміє Боже всебуття дуже по-своєму, по-індивідуальному, яка просто боліє Богом. З цього боку його можна назвати релігійним екзистенціялістом або персоналістом. Його мислі перегукуються з таким середньовічним містиком як ось Сан Хуан де ля Круз чи Майстер Екгарт, а також із данським філософом дев'ятнадцятого століття Сореном Кіркеґоором, з німецьнами Розановим, Шестовим та Бердяєвим, з ким поетом Райнером Марія Рільке, з росіяжидівським теологом Мартіном Бубером, з еспанським філософом Міґуелем де Унамуно, та з французьким мислителем Габріелем Марселем. Проте, найчастіше пригадуються модерні протестанти Барт, Тілліх та Нібур. Ось якими чудовими рядками висловлює автор свою віру в Бога та жертву відречення власної особистости в ім'я Бога:

«Я посудина. Трунок, що в мені — Божий. І Бог хоче пити.» Або:

«Тільки в вірі можна бути покірливим. Маска слабости або фарисейства — це не наге обличчя покори. І тільки в вірі можна бути гордим. Пиха, що нею чваняться недозрілі — це ще не гордість. Бути в вірі і покірливим, і гордим: це значить жити, це значить знати, що в Господі я — пилина, але що Господь є в мені.»

В такій сильній вірі людина знаходить неабияку силу, глибину та гармонію з своїм оточенням. В ній людина знаходить також і прекрасну простоту:

«Якби я тепер міг вирости, я був би сильнішим, звичайнішим, тихішим, теплішим.»

Навіть колишній біль самотности відкриває тепер перед ним своє обличчя, свою причину, своє справжнє значення:

«Чи не давав Ти мені цю безвихідну самотність на те, щоб мені було легше віддати Тобі все?»

І тепер те, що ми (часом у жарті) називаємо святою простотою, набирає для автора цілком справжнього значення. Ось, наприклад, в яких прекрасних спрощеннях бачить автор складність різних співвідношень людей, скомплікувану структуру суспільства чи народу:

«Дозрівання: між іншим, незахмарене щастя дитини на дозвіллі, яка впевнена в тому, що вона цілком з'єднана з своїми друзями.»

Звичайно, не всі афоризми стосуються цих глибоких філософських проблем. Є в книзі також сатиричні, часом навіть і саркастичні абзаци про погані прикмети людей, які нагадують польського гумориста Леца; є там і лагідніший гумор. Але все це блідне перед красою та вагстєю слів, що ними автор говорить про власну душевну боротьбу і перемогу над собою.

Окрім афоризмів, Гаммершюльд писав ще коротенькі твори в прозі та поезії, які також включені в книгу. Його проза — це своєрідні мініятюрні анекдоти, притчі або легенди із сучасною тематикою. Максимально спрощені, без наголовків та з безіменними героями («він», «вона») — ці розповіді трактують про якийсь один епізод із життя людей, які опинилися в межовій ситуації, що з неї вони виходять або що в ній пропадають. Проблеми в цих переказах ті ж, що і в афоризмах: проблеми кризи особистости, провалу внутрішнього існування і остаточного рятунку або остаточної загибелі «я». Ось одне таке мініятюрне, а проте насичене глибокою мислю, оповідання:

«З'їжджаючи в низину, на останньому закрузі, він цілком утратив контролю над автом. Коли воно перекидалося через насип, що відгороджував дорогу від пропасти, його єдина думка була: «Ну, нарешті моя робота закінчена.»

«Його єдина втомлена, щаслива думка.

«Але так не сталося: він мусів ще жити, хоч продовжувати свою подорож у гори було вже неможливо. Коли ін опритомнів, і твердий світ довкруги нього знову набув чітких форм, він малощо не розридався — він гамував сльози розчарування, самоспівчуття, жалю, що його вакаційні пляни так марно пропали.

«Перший відрух був такий же щирий, як і другий. Ми можемо хотіти покинути наше життя, але ми все таки нарікаємо як діти, коли воно не задовольнює наших дрібних бажань.»

При кінці життя Гаммершюльд почав писати поезії, і за п'ять років написав їх чимало. Ді. Ейч. Оден — вже тут згаданий знаменитий англійський поет сучасности — захоплений тими творами. І справді вони високомайстерні. Всі вони насичені глибокою життєвою філософією Гаммершюльда, а форма їх дуже модерна, повна чудових метафор, і часом важка. Ось вірш (один із простіших) про смерть вояків:

Напруження збільшалось.

В жарі пополудня
їх воля слабшала.

Ніч спалахнула.
Фосфорично
джунгля вила в жорстокому схваті бурі.

Вони заплатили
повну ціну любови,
щоб хтось інший радів перемогою.

Мряка ранку,
щебетання ранніх пташок.
Хто пам'ятає про жертву останньої ночі?

В чудовій простоті цієї знаменитої мініятюри виразно бачимо впливи японської поезії. І справді, Гаммершюльд захоплювався японською літературою і написав багато віршів японською формою «гайку».

Книга «Дороговкази» — це запис тяжкого процесу духового прозріння. І дуже цікаво, що останні сторінки цього запису сходяться з останніми сторінками життя їх автора. Його мислі про силу, спокій і рівновагу — це не кокетливі вправи в філософії. Коли ми подумаємо про його зразкову поведінку на своїй високій посаді — ми отримуємо наявний доказ, що він насправді був щодня ведений **дороговказами** своєї віри. В ній він знайшов силу працювати по двадцять годин в день, спокій в несамовитому вирі світових подій та рівновагу в обличчі гістериків, що роз'ятрені ненавистю, стукали черевиками по катедрі найвищого в світі політичного **збору.**

На початку цієї статті ми сказали, що в книзі немає нічого про Гаммершюльда як дипломата. Але чи це справді так? Книга ж бо відкриває нам справжні підстави спілкування людей з людьми, підстави дружнього співжиття народів, чим також мала б займатися і дипломатія. Колись може прийде час, коли «Дороговкази» стануть одним із підручників науки дипломатії. Але той час ще далеко.

А покищо перед нами книга, яка належить до кращих зразків сучасної есеїстики.

І. Кейван

ДМИТРО АНТОНОВИЧ

Альбом «Сучасне Українське Мистецтво, І. Група Празької Студії» був виданий незвичайно дбайливо в українській і французькій мові і вже сам естетичний вигляд його говорив за себе. У зв'язку з міжнародним конгресом мистецького виховання в 1925-26 рр. знову відбулася виставка, що її оглянули різнонаціональні глядачі — учасники конгресу. Вони ствердили високий рівень Студії, що сміливо могла рівнятися Академіям.

Студія впродовж більш як двадцятирічного існування випустила значну кількість абсольвентів, що сьогодні вже давно мають окреслені позиці в українському мистецтві: К. Антонович, Н. Білецька, С. Зарицька-Омельченко, І. Іванець, В. Касіян, С. Колядинський, М. Кричевський, О. Лятуринська , Г. Мазепа, Є. Норман, П. Омельченко, І. Паливода, П. Холодний (син), В. Хмелюк, В. Цимбал та інші, що з них деякі зайняли передові позиції в українському мистецтві, а навіть відомі в світовому мистецтві. Підсумовуючи ці великі досягнення в сфері української образотворчости, бачимо наглядно, яку незрівняну ролю відіграв ініціятор та довголітній директор, професор і опікун Української Студії Пластичного Мистецтва — Дмитро Антонович — особовість без прецеденту. Тому й постать його сьогодні, з перспективи років, зарисовується перед нами винятково велично.

Слід на цьому місці відмітити ще одну, може й найбільш блискучу сторінку діяльности проф. Дмитра Антоновича, а це зорганізування й ведення Музею Визвольної Боротьби України в Празі, що може є й найважливішим здобутком його змагань за духове обличчя української еміґрації.

Музей Визвольної Боротьби України був заснований в 1925 р., але ідея створення такого музею зродилася в проф. Дмитра Антоновича в короткому часі після його приїзду до Праги, 1921 р. Тоді він сам почав збирати всякі експонати, що мали якесь відношення до нашої визвольної боротьби й до України взагалі й колекціонував у власному помешканні в Нуслях. Всякі українські часописи й чужинецькі, що в них були згадки про Україну, були складені дбайливо по річниках, книжки, твори українських мистців-малярів, графіків та скульпторів, кераміка, різні пам'ятки українських армій, архіви місій УНР та ЗУНР і т. п. За деякий час помешкання п-ва Антоновичів було вщерть переповнене експонатами і треба було оглядатися за відповідним приміщенням. На жаль, жодних матеріяльних засобів на цю ціль не було. В 1925 р. постало Українське музейне товариство, що заснувало Музей Визвольної Боротьби України як науково-історичну установу, що мала постійно існувати в Празі та була затверджена чехословацькими урядовими чинниками (Земським Урядом в Празі, дня 4 вересня 1934 р.). Музей був тісно зв'язаний з Українським Вільним Університетом, бо його професори в першу чергу були основою Музейного товариства. Тому на підставі статуту, головою цього товариства завжди мав бути професор або ректор УВУ. Першим головою Товариства впродовж десяти років був ректор УВУ д-р Іван Горбачевський, опісля був ним д-р Степан Смаль-Стоцький; далі ректор проф. Андрій Яковлів, а вкінці проректор проф. Дмитро Дорошенко. Директором Музею був увесь час — від його заснування аж до своєї смерти проф. Дмитро Антонович, що був прямо душею Музею й безплатно виконував функції директора впродовж двадцяти років. Тимчасом чеське міністерство закордонних справ дало для Музею приміщення на Градчанах, але коли за якийсь час рознеслася поголоска, що чеська влада хоче забрати музейне майно, Товариство рішило перенести музейні експонати до іншого помешкання. Щасливим випадком, приїхав тоді з Америки щирий український патріот Каленик Лисюк, що взяв на себе обов'язок оплачувати помешкання для Музею. Свою обіцянку він додержав і оплачував приміщення Музею майже десять років, аж до закупна власного будинку для Музею. З вдячности за це добродійство, К. Лисюка іменували почесним членом Музейного товариства. Найбільше таки посвятився для Музею його директор проф. Дмитро Антонович. Він особисто переносив цінні музейні експонати в руках або наплечнику (кераміку, мистецькі твори і т. п.) боячись, щоб їх хтось не ушкодив, і нераз по кільканадцять разів денно через цілу Прагу мандрував з повним наплечником, очевидно пішки, бо не завжди міг собі дозволити на трамвайовий квиток. І тільки завдяки такій безприкладній посвяті проф. Д. Антоновича, Музей дійшов до такого високого розквіту. Передовсім

він поставив так справу, що Музей існував тільки на членських внесках і на добродійних пожертвах. Жодного експонату не куплено, бо на всякі заклики щиро відгукнулося українське громадянство у світі, особливо з-за океану й посилало свої щирі пожертви. Проф. Дмитро Антонович пильно дбав, щоб Музей був загальнонаціональною установою та щоб ця установа була абсолютно незалежна від якоїбудь політичної партії. Він теж не приймав жодних державних субвенцій та ухилявся від всякої допомоги чужинецьких чинників, щоб зберегти незалежність Музею та щоб до нього ніхто не мав якихбудь претенсій. Тому й довір'я до Музею в українського громадянства було велике і всі, кому була дорога справа Україні й української культури, спішили зі своїми пожертвами. Музейні експонати збагачувалися прямо неймовірним темпом, всі кімнати були переповнені так, що треба було винайняти ще два ґаражі, щоб примістити скрині з деякими матеріялами. Музей мав на меті, в першу чергу, розшукувати українські історичні пам'ятки та твори українського мистецтва поза межами Батьківщини, тому й роля його була виняткова. Музей був загальноукраїнською установою, мав виключно наукове призначення і не служив жодним іншим цілям — партійно-політичним чи пропаґандивним, за винятком загальноукраїнської пропаґанди — ідеї визвольної боротьби українського народу. «Здобути пам`ятку й її зберегти — це було головне в діяльності Музею Визвольної Боротьби України. Зберегти заховане в пам'ятках минуле для майбутнього.. В цьому відношенні Музей Визвольної Боротьби України був не тільки звичайною музейною установою — він був храмом з виразним культом історичности, збереження минулого як такого і з найбільшою об'єктивністю у відношенні до всіх явищ цього минулого.» (Я. Бирич — «Сторінка з чесько-українських взаємин». Український музей в Празі. Праці Інституту Слов'янознавства УВАН. ч. 5. Вінніпеґ, 1949). Така була ідея творця й директора Музею проф. Дмитра Антоновича.

(Продовження буде)

О. Бабій

ОСТАННЯ ОФІРА ЦІСАРЕВІ

Хоч благав хтось — Рятуй! Помагай!, —,
капітан відіслав санітетів
серпентиною аж поза гай
рятувати віденських кадетів.

Як померли вже бойки в норі,
там розчавлені звалом каміння,
аж тоді у останній порі
для одного прийшло ще спасіння,

бо застукало кілька лопат,
бойка враз відкопали сапери.
Резервіст, дяк із Гошева Гнат
виповз рачки з-під скелі, з печери.

Він блідий і страшний, мов упир,
розглядався безтямно, тривожно,
тяжко дихав, ревів, ніби звір,
то хильцем він ступав осторожно

по стежках, заблукав під сосну,
реготався, немов біснуватий,
спотикнувся, упав, мов заснув,
не мав сил іти далі, вставати.

Вставши, він шкандибав аж на верх,
витирав закривавлені очі,
то стояв, мов із болю завмер,
удивлявся у хвилі вод Сочі,

в скелі, що в блиску заграв, огнів
та у місячнім сяйві промінню
всім здавалися маривом снів,
дивним привидом у маячінню.

Вила буря, гуляли вітри,
наднесли хмари диму і пилу,
що закрили на краю гори
постать Гнатову низько похилу.

Нагло Гнат зір звернув до небес,
простягнув над проваллями руки,
мов благаючи в Бога чудес,
помсти, кари за рани, кров, муки,

і, хитаючись, наче в півсні,
на скелястих безлісних вершинах
Гнат співав січовицькі пісні:
— «Ой, у лузі червона калина» —

Коло вогнищ, розбитих гавбиць,
зачаровані співами Гната,
вояки з-між беріз і ялиць
удивлялися в нього, як в брата.

Навіть ранені, хворі, старі
інваліди на зрубах мохнатих,
в ношах слухали, як на горі
Гнат співає під ритм канонади.

Із яруги нараз долетів
сморід трупів жовнірських зогнилих,
а Багріїв з-між гробниць рядів
промовляв повний запалу, сили:

— Лине пісня над шанці, рови,
понад трупи, хрести намогильні, —
про героїв Стрільців Січових
тут співають уже й божевільні,

а та пісня стрілецька — то зов
тих, що в битвах за Австрію гинуть,
хоч їм сниться своя хоругов,
боротьба за вільну Україну! —

З життя в ОДВУ і братніх організаціях МУН — УЗХ — „Зарево"

БЕНКЕТ В ЧЕСТЬ ГОЛОВИ ПУН В МІННЕАПОЛІСІ

19 лютого ц. р. в готелі Шератон-Ріц в Міннеаполісі (Мінн.) відбувся бенкет в честь нового Голови ПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ Олега Штуля-Ждановича. Бенкет був зорганізований 32 -.Відділом ОДВУ. Хоч квитки па бенкет коштували 15 дол. від особи, на бенкет прибуло 69 осіб з-поміж місцевих членів ОДВУ, УЗХ, МУН і представників широкої громадськости Міннеаполісу і Ст. Полу. Саме численну присутність цих останніх треба відмітити з надзвичайною приємністю, бо вона свідчить про наявність серед нашої громадськости здорових національних почувань і уміння пошанувати усіх заслужених провідників українського політичного життя.

Бенкет відкрив голова 32-го Відділу ОДВУ Б. Станиславів, який передав ведення бенкетом проф. Ю. Пундикові. Від місцевого відділу УККА склав привіт його голова д-р М. Козак, який побажав новому голові ПУН успіхів у його праці і висловив надію, що всі українські націоналістичні організації знайдуть шлях до об'єднання. Короткий привіт від місцевого відділу МУН склав М. Кушнір. З переданих привітів особливо треба відмітити привіт від місцевого відділу Товариства Прихильників УНРади і від о. прот. др. В. Левицького, настоятеля парафії св. Миколая. Коротку, але глибоку і цікаву змістом промову виголосив Др. О. Неприцький-Грановський підкреслюючи між іншим потребу і обов'язок усіх нас доказати пошану новому Голові ПУН активною допомогою в його праці.

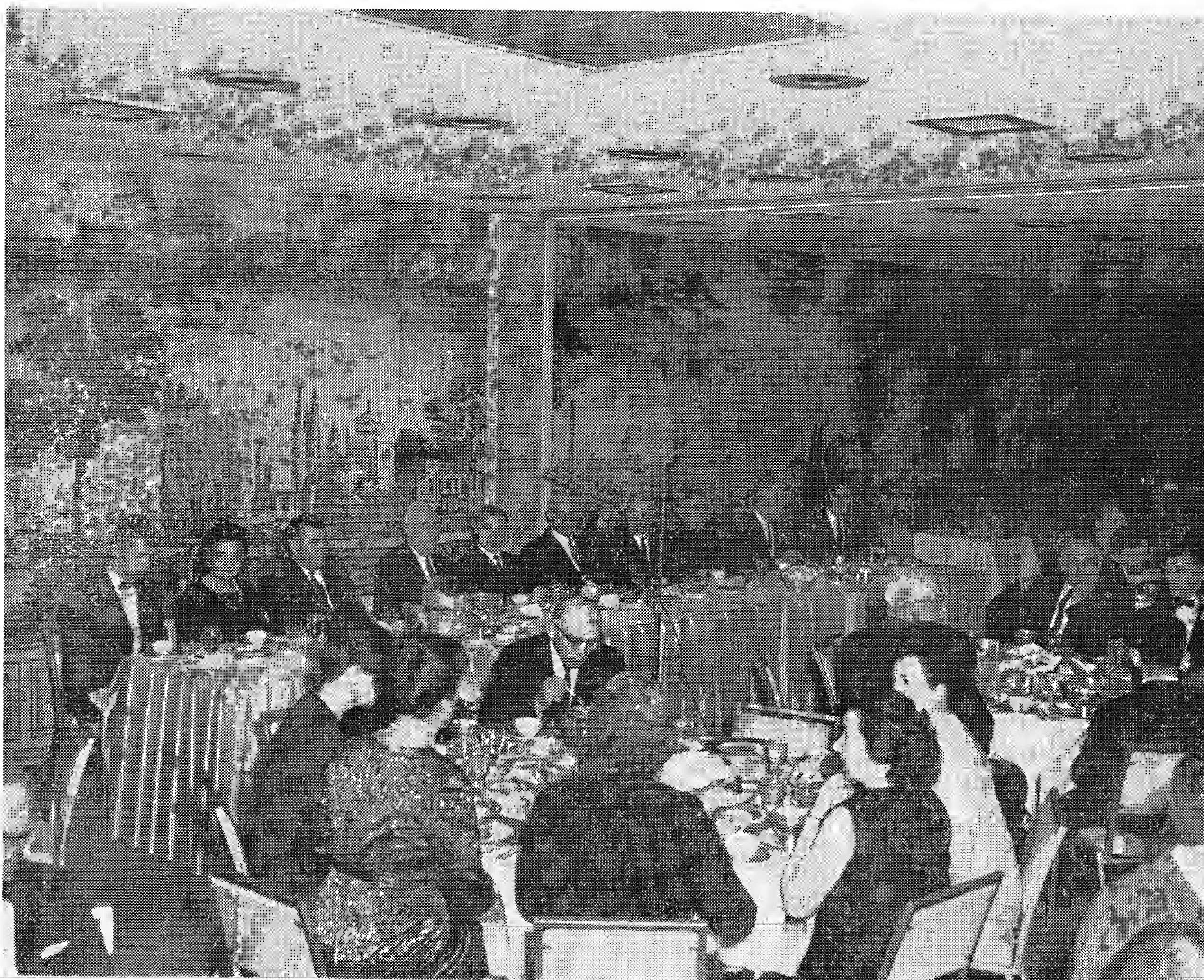
Головний промовець на бенкеті др. З. Книш з Торонта заступник Голови ПУН, дав цікаву доповідь про 6-ий Збір Українських Націоналістів, яка дала змогу учасникам бенкету познайомитися не тільки з перебігом самого Збору, але й з аспіраціями й плянами Українського Націоналістичного Руху в його боротьбі за визволення України.

Бенкет був прикрашений короткою, але надзвичайно гарною і приємною мистецькою програмою: виступом відомої в Міннесоті солістки -співачки Зої Семенець, яка у супроводі молодого талановитого пяніста О. Левицького відспівала кілька пісень. За добре виконання учасники бенкету нагородили Зою бурею оплесків.

На другий день 20 лютого,, в приміщенні Україн.-Америк. Дому проф. Ю. Пундик виголосив доповідь на тему: УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ РУХ І СУЧАСНА ДІЙСНІСТЬ. Серед ширшої української суспільности існує ще й досі багато викривлених уявлень про Український Націоналістичний Рух. витворених непрозумінням і незнанням ідеологічних його позицій та його ставлення до питання визвольної боротьби і майбутнього будівництва Української Держави.

Тому такі ґрунтовні доповіді, як згадана вище проф. Ю. Пундика, дуже побажано робити частіше для членства ОДВУ і взагалі для української громади, промощуючи тим шлях до глибшої духової консолідації українців у вільному світі.

В. С.

Із залі бенкету в честь Голови ПУН в Міннеаполісі

З ліва на право сидять: М. Кушнір — заступник голови МУН в Міннеаполіс - Ст. Пол, М. Процай — довголітня членкиня ОДВУ і УЗХ в Міннеаполіс, д-р М. Козак — голова УККА, проф. О. Грановський — почесний голова ЦУ ОДВУ, проф. Ю. Пундик — проводив бенкетом, д-р З. Книш — заступник Голови ПУН, В. Станиславів — голова 32 Відділу ОДВУ, прот. о. Антохій — настоятель пар. Св. Михаїла, М. Каркоць — секретар 32 Відділу ОДВУ.

***

З ЖИТТЯ ОДВУ В СИРАКЮЗАХ

Невеликий чисельно наш Відділ розгортає успішну роботу не тільки в рямцях нашої Організації, але також може похвалитись зовнішніми успіхами праці на усіх відтинках українського життя в нашій громаді. Піонірів нашого Відділу нагороджено почесними «Грамотами» за щиру працю у Відділі, Друзів: Гавриїв Туркерич, Віктор Осухівський, Іван Пігуляк, Ілля Лущак. В тісній співпраці з Українським Золотим Хрестом як також Організацією Демократичної Української Молоді і Комбатантами наш Відділ зорганізував цілий ряд імпрез, як «Свято вождів», двадцятьліття Державновности Карпатської України і інші. З приводу смерти світлої пам'яті Полковника Андрія Мельника відбулись в нашій громаді за

ініціятивою нашого членства, Жалібні Сходини, на яких промовляв учасник його сотні Др. Іван Подюк. В українській радіопрограмі виголосив доповідь друг Михайло Середович присвячену сл. п. А. Мельникові і відслужено панахиди в обох церквах. В днях 17 і 18-го жовтня мин. року відбулась у нас конференція Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій, в якій наші члени вклали теж багато труду для успішного ведення праці і нарад. В цьому ж часі відбувся «Золотий Ювілей подружжя» нашого заслуженого члена Іллі Каменюка, на бенкеті були приявні усі учасники парад. Від нашого Відділу вітав друг М. Середович. Дня 18-го жовтня минулого року наш Відділ зорганізував дві доповіді: Осип Зінкович говорив про «Сучасну молодь на Україні», а Ярослав Гайвас про «Старе і нове в житті нашої еміґрації. Доповіді мали великий відгук у нашій громаді. В першу річницю смерти сл. п. Полк. Мельника друг М. Середович виголосив промову в рямцях української радіопрограми, а відтак відбулись сходини для членства ОДВУ і УЗХреста.

З приводу смерти світлої пам'яті д-ра Степана Витвицького, президента Української Народної Республіки в екзилі, відслужено в церквах панахиди, а в радіопрогвамі виголосив доповідь полк. Микола Міхновський. Комітет для вшанування його пам'яті очолив др.М. Середович, голова нашого Відділу. З рамени «Самопомочі» відбулась друга доповідь нашого голови М. Середовича на тему «Сучасні поети України», яка мала великий успіх. Дня 6-го березня цього року д-р М. Середович виголосив доповідь для членів Укр. З. Хреста і ОДВУ, присвячену «Жінці - Героїні». Щомісяця відбуваються на наших сходинах доповіді для наших членів. Наш Відділ виконує усі зарядження ЦУправи ОДВУ. Тепер розгортаємо акцію для розбудови Осередку Українського Націоналістичного Руху в Европі, як також для розбудови оселі Ольжича, і думаємо успішно завершити наші задуми і пляни.

Дня 9-го січня, 1966-го року відбулись річні загальні збори, Управу вибрано в такому складі: Голова і культ. осв. реф. Михайло Середович, заступник голови Іван Старейкій, рекорд. секр. і орган. референт Стефан Пилипишин, фін. секр. і скарбник Ярослав Величко, пресреферент Михайло Середович. Товариський Суд: Олекса Шмокалюк, Гавриїл Туркевич, Андрій Гірняк. Контрольна Комісія: Ілля Каменюк, Віктор Осухівський, Михайло Кривий.

С. Пилипишин

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «С. У.» ЗЛОЖИЛИ

Я. Татунчак — 2 дол., о. А. Двораківський — 3 дол., Т. Федусь — 1.05 дол., М. Шибінський — 1 дол., І. Величко — 2 дол., В. Білинський — 3 дол., Г. Туркевич — 5 дол., В. Різник — 3 дол., д-р В. Михайлів — 5 дол., В. Гадзевич — 5 дол., А. Кірілюк — 7 дол., Г. Шишак — 8 дол., Д. Чарнецький — 3 дол., В. Юрків — 2 дол., Олег Лащенко — 2.50, д-р Б. Гнатюк — 5 дол., С. Карпінська — 6 дол., о. М. Литваківський — 3 дол., І. Федунишин — 1 дол., Яків Кльований — 2 дол., Ф. Цимбалюк — 1 дол., Д. Герчанівський — 1 дол., О. Петришин — 1 дол., Б. Сотник — 2 дол., Дм. Яремчук — 5 дол., С. Коцюба — 5 дол., П. Залуга — 5 дол., Т. Зенчук — 2 дол., інж. Ю. Артюшенко — 2 дол., В. Буртняк — 2 дол., В. Станиславів — 5. дол.

***

Замість квітів на могилу сл. п. Галини БІЛОУС — проф. О. Грановський складає на ПФ нашого журналу — 10 дол.

***

Замість квітів на могилу сл. п. Степана ЛЕВКУТА — проф. Олександер Грановський складає на Пресовий Фонд «Самостійної України» — 10 дол.

Сердечно дякуємо всім Вш. Жертводавцям!

Адміністрація «С. У.»

***

Цією дорогою щиро дякуємо Вш. Панові Н. Н. за пожертву 10 дол. на потреби ОДВУ.

Управа 2-го Відділу ОДВУ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Незалежні від нас обставини спричинили загаяння нашої редакційної праці. Як наслідок цього — за березень число «СУ» не появилось, а матеріяли, до нього надіслані, ввійшли до сьогоднішнього подвійного числа. Перепрошуємо за спізнення Авторів статтей, а також Вш. Передплатників і Читачів.

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

To: MR. J. PUNDYK Dec 63
1931 E. 8th Avenue
HIBBING, MINN. 55746